

Yapay Zekâ Yasasında Risk Kategorileri

Berrin AKBULUT^{1*}

¹ Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Türkiye

Mete Tuluhan AKBULUT²

² Doktora Öğrencisi, Brown University, Amerika

Makale Bilgisi	ÖZET
Makale Geçmişi Geliş: 22.05.2025 Kabul: 27.06.2025 Yayın: 29.06.2025 Anahtar Kelimeleri: Yapay Zekâ, Risk, Avrupa Birliği, Yapay Zekâ Yasası, Temel Haklar	Yapay zekâda yaşanan önemli gelişmeler Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasasının yürürlüğe konması sonucunu doğurmuştur. Yasada, yapay zekânın temel insan haklarına etkisine göre “risk temelli” bir yaklaşım sergilenmiştir. Yapay zekâ sistemleri, yasaklanmış veya kabul edilemez riskli yapay zekâ sistemleri, yüksek riskli yapay zekâ sistemleri, sınırlı riskli yapay zekâ sistemleri ve minimum veya asgari riskli yapay zekâ sistemleri olarak sınıflandırılmıştır. Yapay Zekâ Yasası, getirdiği düzenlemeyle hangi yapay zekâ sistemlerinin izin verilen risk içerisinde nitelendirileceğini de göstermektedir. Yasa, risk kategorileri kabul etmekle beraber bunlara birçok istisna da getirmiştir. Yapay Zekâ Yasası bu alanda ilk yasa niteliğinde olup Birlik içindeki yapay zekâyı üreten, hizmete sunan, kullanan tüm kişilere uygulanacaktır. Ayrıca Yasada, Yasanın uygulanmayacağı hallerde de yer verilmektedir. Yapay Zekâ Yasası, gelişmeleri karşılamak amacıyla geniş belirleme yapmakla beraber, düzenlemede kabul edilen esaslar ve getirilen çok sayıda istisnalar eleştirileri de beraberinde getirmiştir.

Risk Categories in Artificial Intelligence Act

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 22.05.2025 Accepted: 27.06.2025 Published: 29.06.2025 Keywords: Artificial Intelligence, Risk, European Union, Artificial Intelligence Act, Fundamental Rights	Significant advances in artificial intelligence resulted in putting the European Union Artificial Intelligence Act into effect. The act takes a “risk-based” approach based on the impact of artificial intelligence on fundamental human rights. Artificial intelligence systems are categorized as prohibited or unacceptable-risk artificial intelligence systems, high risk artificial intelligence systems, limited risk artificial intelligence systems, and minimal or minimum risk artificial intelligence systems. The Artificial Intelligence Act identifies which artificial intelligence systems fall under acceptable risk through its provisions. The act introduces many exceptions along with acknowledging risk categories. The Artificial Intelligence Act is the first law in this field and will be applied to everyone who develops, provides service of, and uses artificial intelligence in the Union. It also includes

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

cases where the law cannot be applied. Although the Artificial Intelligence Act makes broad determinations to keep up with developments, the accepted principles and the many exceptions introduced have brought criticism.

To cite this article:

Akbulut, B. /Akbulut, M. T. (2025). “Yapay Zekâ Yasasında Risk Kategorileri”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), s. 466-496.
<https://doi.org/10.51120/NEUHFD.2025.160>

***Sorumlu Yazar:** Berrin Akbulut, bakbulut@sencuk.edu.tr

GİRİŞ

Yapay zekâ kavramının, ilk defa 1955 yılında kullanılmasından günümüze kadar yapay zekâ alanında önemli gelişmeler yaşanmış, insan hayatına çok önemli katkılar sunmuş ve sunmaya da devam edecektir. Ancak yapay zekâlı sistemler aynı zamanda suç işlemede veya diğer hukuka aykırı fiillerin gerçekleştirilmesinde de kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum ülkeler bazında ve uluslararası alanda çalışmalar yapılması sonucunu doğurmuştur. Avrupa Birliği de teknolojik alanda yaşanan gelişmeler nedeniyle çalışmalar yapmış ve bu kapsamda yapay zekâ alanında da düzenleme yapma yoluna gitmiştir. Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasasını kabul ederek 12 Temmuz 2024 tarihinde AB Resmî Gazetesi’nde yayımlanmış, 1 Ağustos 2024 tarihinde Yasa yürürlüğe girmiştir. Yapay Zekâ Yasası, düzenlemesinde risk temelli yaklaşım kabul etmiş, risk gruplarına yer vermiş, yapay zekâlı sistemlerle ilgili yapılması gereken yükümlülöklere yer vermiştir.

I. YAPAY ZEKÂ KAVRAMI

Yapay Zekâ, hayatımızın bir parçası olmakla beraber, sürekli gelişen bir teknoloji olması nedeniyle yapay zekânın herkes tarafından ittifakla kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır¹. Avrupa Birliği Parlamentosu, yapay zekâyı, “*makinelere akıl yürütme, öğrenme, planlama ve yaratıcılık gibi insanlara benzer davranışlar sergileme kabiliyeti*” olarak tanımlamıştır. Bu tanım yapay zekanın geçmişteki tanımlarıyla örtüşmektedir. Alan Turing, “makinelere düşünebilir mi?” sorusunu ortaya atarak, yapay zekanın bir sohbet sırasında insanlardan ayırt edilemeyecek düzeyde muhakeme yapıp cevap verebilmesini bir zekâ ölçütü olarak ortaya atmıştır². Yapay zekâ tanımını ortaya atan ve tarihsel büyük öneme sahip 1955 Dartmouth Önergesi’nde³ öğrenme ve zekanın diğer

¹ Farklı tanımlamalar için bkz.: Ercan, Cannur, “Robotların Fiillerinden Doğan Hukuki Sorumluluk Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 11, S. 40, 2019, s. 20. Ayrıca bkz.: Aksoy, Hakan, “Yapay Zekâlı Varlıklar ve Ceza Hukuku”, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, V. 4, I. 1, 2021, s. 12; s. 12; Yazıcı, Ayşe Nur Merve, *Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu*, I. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 41.

² Turing, Alan M, *Computing Machinery and Intelligence, Parsing the Turing Test*, Robert Epstein, Springer, 1. Edition, Dordrecht 2009, s. 23 vd.

³ McCarthy, John/Minsky, Marwin L./Rochester, Nathaniel/Shannon, Claude E., “A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence August 31, 1955”, *AI Magazine*, V. 27 I. 4, 2006, ss. 12-14, s. 12 vd.

bütün özelliklerini gösteren insan davranışlarının çözümlenmesi ve makineler tarafından taklit edilmesi amaçlanmıştır. Fakat bugünkü yapay zekâ pratikleri, insanlardan farklı davranabilmektedir. Örneğin, büyük dil modellerinin dili insanlar gibi kullandığı savunulsa da bu yetiye kavuşmalarının insanlardan farklı gerçekleştiği ve insanlar gibi muhakeme yapmadığı tartışılmaktadır. Avrupa Birliği Yapay Zekâ Kanununun tanımlar başlığını taşıyan 3. maddesinin 1. bendinde ise, yapay zekâ kavramı kullanılmamış, yapay zekâ sistemi tercih edilmiş ve bu ifadenin ne anlama geldiği belirtilmiştir. Yasada yer alan tanıma göre, “*Yapay zekâ sistemi*”, *açık veya zımnî hedefler doğrultusunda, aldığı girdilerden fiziksel ya da sanal ortamları etkileyebilecek öngörüler, içerikler, öneriler veya kararlar gibi çıktıların nasıl üretileceğine dair sonuçlar çıkaran, değişik otonomi seviyelerinde çalışabilen ve devreye alındıktan sonra uyarlanabilirlik gösterebilen makine tabanlı bir sistem anlamına*” gelmektedir. Yasa geniş bir tanımlama yaparak gelişmeleri karşılamak istemiştir. “Yapay Zekâ Yasası kapsamında, “yapay zekâ” teknik bir yaklaşımla tanımlanmakta ve denetimli, denetimsiz ve pekiştirmeli öğrenme dahil olmak üzere makine öğrenimi yaklaşımlarına dayanan yapay zekâ sistemlerine odaklanmaktadır. Ayrıca, mantık ve bilgiye dayalı tekniklerin yanı sıra istatistiksel yöntemler ve çeşitli arama ve optimizasyon stratejileri kullanan sistemleri de kapsamına dahil etmektedir. Bu tanım, yapay zekâ sistemlerini geliştirmek için kullanılabilecek çeşitli metodolojileri de kapsamayı ve teknoloji geliştikçe düzenlemelerin güncel kalmasını sağlamayı amaçlamaktadır”⁴. Ancak doktrinde geniş belirlemenin yorum yapılması sonucunu doğurduğu bunun da Yasanın farklı uygulanmasına yol açacağı ifade edilmektedir⁵. Yapay zekânın “insan benzeri davranmak” gibi kısa tanımlarının muğlak kaldığı fakat bu gibi kapsamlı tanımlamaların da bu muğlaklığı gideremediği ve yapay zekâ olarak düşünülmeyen makinelerin de bu tanıma dahil olabileceği görülmektedir⁶.

Yapay Zekâ Yasasından önce 21 Nisan 2021’de Avrupa Komisyonu Yapay Zekâ Üzerine Taslak Yasa (bir düzenleyici çerçeve) Önerisini yayımlamıştır⁷. Bu Tüzüğün 3. maddesinde yapay zekâ sistemi “*EK I’de belirtilen teknik ve yaklaşımlardan bir veya birden fazlasıyla geliştirilmiş ve insan tarafından tanımlanan belirli amaçlar için, içerik, tahmin, öneri şeklinde çıktılar veya insanların etkileşimde bulundukları ortamları etkileyen kararları üretebilen yazılım*” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamanın çok geniş olduğu ve Avrupa Birliği ülkelerinin yarısının bu tanıma karşı çıktığı belirtilmiştir⁸.

⁴ Ünsal Özden, Sevgi, “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası’nın Türkiye’deki Aktörlere Yansımaları”, [AB Yapay Zeka Yasası: Türkiye’ye Etkileri - Erdem & Erdem](#), E.T: 10.05.2025.

⁵ Turan Başara, Gamze, “Avrupa Dijital Düzenleme Sisteminde Yapay Zekâ Yasası” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 73, S. 4, 2024, s. 2993.

⁶ Sheikh, Haroon/Prins, Corien/Schrijvers, Eric, *Mission AI, The New System Technology*, Electronic, Springer, 2023, s. 15, 16.

⁷ Tüzük teklifindeki belirleme için bkz.: Güçlütürk, Osman Gazi, *Türk Hukukunda Makine Öğrenmesine Dayalı Yapay Zekâda Verinin Hukuka Uygun Şekilde Kullanılması*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021, s. 31, 32; Bozkurt-Yüksel, Armağan Ebru, “Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi’ne Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 13, S. 51, 2022, s. 21. Doktrinde makine öğrenmesinin yapay zekâ dan farklı süreci ifade ettiği de belirtilmektedir: Soysal, Tamer, “Endüstri 4.0 ve İnsan Hakları: Yeni Ortaya Çıkan Teknolojik Gelişmelerin İnsan Hakları Üzerindeki Dönüştürücü Etkiler”, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2020 (9 Ocak-12 Ocak 2020), Ankara 2021, ss. 245-324, s. 277.

⁸ Bu eleştiri ve diğerleri için bkz.: Bryson, Joanna J, “Europe is in Danger of Using the Wrong Definition of AI”, <https://www.wired.com/story/artificial-intelligence-regulation-european-union/>

Bütün bu tanımlar ve eleştiriler yapay zekâ tanımının zorluğunu ortaya koymaktadır. Zaman içinde kabul gören tanımlar da gelişen teknoloji ile popülerliğini yitirmiştir. Örneğin, satranç modellerinin başarısı bu tarz zekâ oyunlarını bir ölçüt olmaktan çıkarmış, dil modellerinin başarısı Turing testinin geçerliliğini yitirmesine neden olmuştur. “Yapay zekâ etkisi”⁹ olarak bilinen bu durum insanların da zekâya ve yapay zekâya olan bakış açısının değişkenliğini göstermektedir.

Biz yapay zekâ tanımını bu yasa yapımını tetikleyen model ve uygulamalarla sınırlı olarak yapmak istiyoruz. Buna göre yapay zekâyı, derin sinir ağlarının büyük ölçekli data ve makine öğrenmesi teknikleriyle eğitilmesi ve ardından aldığı girdileri bir çıktıya (yorumlama, sonuç çıkarma, uygulama) dönüştüren sistemler olarak tanımlıyoruz. Bu sistemler otonom olarak kullanılabileceği gibi insan karar mekanizmalarıyla beraber de kullanılabilmektedir. Ancak bu tanımın teknik olarak doğru olmadığı belirtilmelidir. Zira yapay zekâ, 1950’lerden itibaren çalışılan, günümüzde dahi kullanılan klasik uygulamaları da kapsayan bir alandır. Fakat bu Yasanın yapılmasını zorunlu kılan modeller yukarıdaki gibi ifade edilebilir.

Yapay zekânın özelliklerinin, sorun çözme yeteneği, özerkliği ve uyarlanabilirliği olduğu ifade edilmektedir¹⁰.

Yapay zekâ sistemleriyle ilgili iki temel sorunun bulunduğu, bunlardan birinin, verilen görevleri ve beklentileri tam anlamıyla karşılamayan hatalı sonuçlar üretebilmeleri, diğerinin ise nasıl sonuç ürettiğinin genellikle şeffaf olmaması olduğu belirtilmektedir¹¹.

Yapay Zekâ Yasasına genel amaçlı yapay zekâ modeli sonradan eklenmiştir. Yasanın amacının, ChatGPT gibi büyük dil modellerinin denetimden kaçmasını önlemek olduğu belirtilmektedir¹². Genel amaçlı yapay zekâ modeli, öz-denetim yoluyla büyük miktarda veri ile eğitildiği durumlar da dahil olmak üzere, önemli ölçüde genel kullanılabiliirliğe sahip ve modelin piyasaya sunulma şeklinden bağımsız olarak, çok çeşitli farklı görevleri yetkin bir şekilde yerine getirebilen ve çeşitli alt sistemlere veya uygulamalara entegre edilebilen bir yapay zekâ modeli olarak tanımlanmaktadır (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

II. YAPAY ZEKÂ YASASI

A. Tarihi Süreç

Yapay zekâ konusunda yaşanan teknik gelişmeler ve suç teşkil eden fiiller, yapay zekâ konusunda endişe duyulmasına neden olduğu gibi bu konuda uluslararası çalışmalar yapılması sonucunu da doğurmaktadır. 2016 yılından itibaren dünya genelinde, kanun koyucular, endüstri temsilcileri, sivil toplum örgütleri, düşünce kuruluşları, medya ve danışmanlık şirketleri, yapay zekâ konusunda çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Yapay zekânın topluma yararlı bir şekilde

⁹ McCorduck, Pamela, *Machines Who Think: A Personal Inquiry into the History and Prospects of Artificial Intelligence*, 2. Edition, A K Peters/CRC Press, Natick, 2004, s. 423.

¹⁰ Turan Başara, s. 2985.

¹¹ Turan-Başara, s. 2992.

¹² Turan-Başara, s. 3011.

yönlendirilmesi ve risklerin azaltılması konusunda önemli tartışmalar yürütmüşlerdir¹³. 2017 yılında Avrupa Konseyi tarafından yapılan Dijital Tek Pazar stratejisinin yarı-dönem gözden geçirmesiyle ilgili doküman bunlardan biridir¹⁴. Yine dünyanın önemli ülkeleri de (*Almanya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Birleşik Krallık, Çin, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Güney Kore, Hindistan, İsveç, İtalya, Japonya, Kanada, Malezya, Meksika, Polonya, Rusya, Singapur, Tayvan, Tunus, Yeni Zelanda ve Nordik-Baltık Bölgesi (Danimarka, Estonya, Finlandiya, Faroe Adaları, İzlanda, Letonya, Litvanya, Norveç, İsveç ve Åland Adaları)*) yapay zekâya ilişkin eylem planı veya strateji belgeleri ortaya koymuşlardır¹⁵. Daha sonra Avrupa Komisyonu 2018’de Avrupa İçin Yapay Zekâ başlığını taşıyan Yapay Zekâ Strateji Belgesini yayımlamıştır¹⁶. AB 2019 yılında Güvenilir Yapay Zekâ İçin Etik İlkeleri¹⁷ ve İnsan Merkezli Yapay Zekâda Güven İnşası belgesini yayımlamıştır. 2020 tarihinde ise komisyon Yapay Zekâ Hakkında Beyaz Kitap: Avrupa’nın Mükemmellik ve Güven Yaklaşımı' isimli metni (European Commission, 2020a) yayımlamıştır¹⁸. OECD, 2020’nin başlarında dünya genelinde, en az 50 ülkenin bir ulusal yapay zekâ stratejisi geliştirdiğini veya geliştirme sürecinde olduğunu belirtmiştir¹⁹. Avrupa Komisyonu, 21 Nisan 2021’de Yapay Zekâ Üzerine Taslak Yasa (bir düzenleyici çerçeve) önerisi sunmuştur. Bu taslak yasa önerisi, yapay zekâ konusunda düzenleme yapma yolundaki ilk girişimdir. 6 Aralık 2022’de ise Avrupa Konseyi, Yapay Zekâ Yasasına ilişkin pozisyonunu benimseme kararı almıştır. AB Konseyi ve Parlamentosu 9 Aralık 2023 tarihinde Yapay Zekâ Yasası olarak bilinen Tüzük konusunda anlaşmaya varmıştır. Düzenleme, 26 Ocak 2024’te yapılan oylama ile kabul edilmiştir²⁰. “Yapay Zekâ Hakkında Uyumlaştırılmış Kurallar Getiren ve Bazı Birlik Yasama Tasarruflarını Değiştiren (AB) 2024/1689 sayılı Tüzük”, 12 Temmuz 2024 tarihinde AB Resmi Gazetesi’nde yayımlanmıştır²¹. Yapay Zekâ Yasası, 13 bölüm, 113 madde ve 13 ekten oluşmaktadır. Ancak düzenlemelerin yürürlüğe girmesinde kademeli geçiş söz konusudur. Örneğin bazı maddeler 2025, bazı maddeler 2026 ve 2027 yıllarında yürürlüğe girecektir. Yasa kullanıldığı sektör fark etmeksizin tüm yapay zekâ türlerine uygulanabilecek kuralları içermektedir.

Yasaya eleştiriler yöneltilmiştir. Yapay Zekâ Yasasının hukukun üstünlüğünü ve sivil alanı etkili bir şekilde korumada başarısız olduğu, bunun yerine endüstri çıkarlarına, güvenlik hizmetlerine

¹³ Görentaş, Muhammed Burak/Çiftçi, Hamza, “Avrupa Birliği Yapay zekâ Yasası Çerçevesinde Yargılamada Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi”, *İzmir Barosu Dergisi*, C. 69, S. 1 2024, ss. 177-203, s. 180.

¹⁴ Okçu, Murat/Düz, Sabiha, “Dijital Çağ Başlarken: Avrupa Birliği’nin Dijitalleşme ve Yapay Zekâ Stratejileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 28, S. 2, 2023, ss. 221-240, s. 225.

¹⁵ Okçu, Murat/Akman, Elvettin, “Yapay Zekâ ve Kamu Politikası: Ülkelerin Yapay Zekâ Strateji Belgeleri Üzerinden Bir Değerlendirme”:

https://www.academia.edu/46724729/YAPAY_ZEKÂ_VE_KAMU_POLİTİKASI_ÜLKELERİN_YAPAY_ZEKÂ_STRATEJİ_BELGELERİ_ÜZERİNDEN_BİR_DEĞERLENDİRME, E.T: 10.05.2025.

¹⁶ Okçu/Düz, s. 225.

¹⁷ Bkz.: <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/komisyonlar/yzcg/guvenilir yapay zekâ icin etik ilkeler.pdf> E.T: 10.05.2025

¹⁸ Bu kitabın, AB’nin 2015’ten sonra beş yıl boyunca ilmek ilmek dokunduğu, bir çabanın nihai şekil bulmuş hali olduğu belirtilmektedir: Okçu/Düz, s. 232. Belge için bkz.: Okçu/Düz, s. 231.

¹⁹ Görentaş/Çiftçi, s. 180.

²⁰ Görentaş/Çiftçi, s. 182-184. Strazburg’da düzenlenen AP Genel Kurul oturumunda "Yapay Zekâ Yasası", 523 "evet", 46 "hayır" ve "49" çekimser oyuyla kabul edilmiştir: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-parlamentosu-yapay-zekâ-yasasini-onayladı/3163480>. E.T: 10.04.2025.

²¹ Çalışmada Yapay Zekâ Yasası olarak kullanılacaktır.

ve kolluk kuvvetlerine öncelik verdiği ifade edilmektedir. Temel hakları korumada yetersiz olduğu, önemli boşluklar ve belirsizlikler barındırdığı belirtilmektedir. Teknolojiyi düzenlemenin esneklik gerektirdiği, ancak Yasanın Komisyonun takdirine, ikincil mevzuata veya gönüllü davranış kurallarına çok fazla şey bıraktığı bunun da güvenceleri kolayca zayıflatabileceği, uzun vadede temel hakların ve hukukun üstünlüğü standartlarının ihlal edilmesi sonucunu doğuracağı endişesi dile getirilmektedir²².

Türkiye’de yapay zekâya ilişkin bir yasa bulunmamaktadır. Türkiye 2021 yılında, Türkiye’nin ilk ulusal strateji belgesi olan 2021-2025 Ulusal Yapay Zekâ Strateji belgesini yayımlamıştır. 24 Haziran 2024 tarihinde ilk Yapay Zekâ Kanun Teklifi Meclise sunulmuştur. 5 Eylül 2024 tarihinde 2025-2027 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Program (2025-2027) açıklanmıştır. Bu programda yapay zekâya yönelik hedefler belirtilmiştir. 16.01.2025 tarihinde yapay zekâyla ilgili meclis araştırma komisyonu oluşturulmuştur. Komisyon, yapay zekânın kazanımlarına yönelik adımların belirlenmesi, hukuki altyapının oluşturulması ve yapay zekâ kullanımının barındırdığı risklerin önlenmesine ilişkin tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulmuştur²³.

B. Yapay Zekâ Yasasının Amacı

Yasanın amacı, m. 1’de, “iç pazarın işleyişini geliştirmek, insan odaklı ve güvenilir yapay zekânın benimsenmesini teşvik etmek, Birlik içindeki yapay zekâ sistemlerinin zararlı etkilerine karşı -demokrasi, hukukun üstünlüğü ve çevrenin korunması da dâhil olmak üzere- sağlığa, güvenliğe ve şartta yer alan temel haklara yüksek düzeyde koruma sağlamak ve yeniliği desteklemektir” şeklinde belirtilmiştir. AB Yapay Zekâ Yasası düzenlemesi bir yandan iç pazarın işleyişinin geliştirilmesini, diğer yandan insan odaklı ve güvenilir yapay zekâ teknolojilerinin benimsenmesini teşvik etmeyi hedeflemektedir. AB, böylece yenilikçiliği desteklerken, yapay zekâ sistemlerinin olası zararlı etkilerine karşı sağlığın, güvenliğin, çevrenin yanı sıra demokrasi ve hukukun üstünlüğü dâhil temel hakların korunmasını amaçlamaktadır²⁴. Yapay Zekâ Yasasında, yapay zekâ sistemlerinin teşvik edilmesine yönelik hükümler yer almaktadır. Bu kapsamda ifade edilen hükümler özellikle “Yapay Zekâ Düzenleyici Kum Havuzları”²⁵ şeklinde isimlendirilen yapay zekâ test ortamlarının kurulmasını ve gerçek koşullar altında test edilmesini kapsamaktadır²⁶.

Yapay Zekâ Yasası düzenlemesinin amacı kısaca, demokrasi ve hukukun üstünlüğü de dahil olmak üzere, Birlik içinde sağlık, güvenlik ve temel hakların yüksek düzeyde korunmasını sağlamak,

²² “Packed With Loopholes: Why the AI Act Fails to Protect Civic Space and The Rule of Law, In A New Analysis, ECF, Liberties and The European Center for Not-for-Profit Law Assess the AI Act From a Civic Space and Rule of Perspective”, <https://civic-forum.eu/advocacy/artificial-intelligence/packed-with-loopholes-why-the-ai-act-fails-to-protect-civic-space-and-the-rule-of-law>. E.T: 01.05.2025.

²³ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/yapay-zekâyla-ilgili-kurulan-meclis-arastirma-komisyonuna-uye-secimine-dair-karar-resmi-gazetede/3452020>. E.T: 10.04.2025.

²⁴ https://www.ab.gov.tr/ab-yapay-zekâ-yasasi-yayimlandi_53836.html. E.T: 10.05.2025.

²⁵ Yapay zekâ düzenleyici kum havuzu, yetkili bir makam tarafından oluşturulan, sağlayıcılara veya potansiyel sağlayıcılara yapay zekâ sistemlerini geliştirme, eğitime, doğrulama ve test etme (gerektiğinde gerçek dünya koşullarında) imkânı sunan, düzenleyici gözetim altında sınırlı bir süre için geçerli bir kum havuzu planına dayanan kontrollü bir çerçeve anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

²⁶ Turan-Başara, s. 2992.

yapay zekâda inovasyonu ve yapay zekânın benimsenmesini teşvik etmektir²⁷. Avrupa Birliği, Yasa ile temel insan hakları ve Avrupa Birliği'nin değerlerini korumak ile yapay zekâ gelişiminde öncü olmak amaçları arasında denge kurmayı hedeflemektedir²⁸.

AB Komisyonu, 1. maddede belirtilen genel amaçların dışında mutabakatta bazı özel hedefler de belirtmiştir. Bunlar,

“• Birlik pazarına arz edilen ve kullanılan yapay zekâ sistemlerinin güvenli olmasının ve temel haklara ilişkin mevcut hukuk ile Birlik değerlerine uymasının sağlanması;

• Yapay zekâyâ yatırımı ve yeniliği kolaylaştırmak için hukuki belirlilik sağlanması;

• Yapay zekâ sistemleri için geçerli olan güvenlik gereklilikleri ile temel haklara ilişkin mevcut hukukun etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması ve yönetişimin geliştirilmesi;

• Yasal, güvenli ve güvenilir yapay zekâ uygulamaları için tek bir pazarın geliştirilmesinin kolaylaştırılması ve pazarın parçalanmasının önlenmesi” dir.

Yasanın 1. maddesinde ayrıca amaçlara ulaşmak için; “(a) Birlik içinde yapay zekâ sistemlerinin piyasaya arzı, hizmete sunulması ve kullanımı için uyumlaştırılmış kurallar;

(b) çeşitli yapay zekâ uygulamalarının yasaklanması;

(c) yüksek riskli yapay zekâ sistemlerine yönelik özel gereklilikler ve bu tür sistemlerin operatörlerine yönelik yükümlülükler;

(d) belirli yapay zekâ sistemleri için uyumlaştırılmış şeffaflık kuralları;

(e) genel amaçlı yapay zekâ modellerinin piyasaya sürülmesi için uyumlaştırılmış kurallar;

(f) piyasa izlemesi, piyasa denetimi, yönetişim ve uygulama ile ilgili kurallar;

(g) start-up'lar da dâhil olmak üzere, küçük ve orta ölçekli işletmelere özel olarak odaklanarak yeniliği desteklemeye yönelik önlemler” düzenleme altına alınmıştır.

C. Yapay Zekâ Yasasının Uygulanacağı Kişiler

Yapay Zekâ Yasası (m. 2), uygulanacağı kişilere ilişkin geniş bir belirleme yapmış, yapay zekâyı üreten, hizmete sunan, kullanan tüm kişilere tatbik edileceğini belirtmiştir. Yasa AB sınırlarının ötesine uzanmakta ve küresel paydaşları da doğrudan etkilemektedir. Yasanın uygulama alanına, sadece AB içindeki kuruluşlar değil, bazı durumlarda AB dışındakiler de dahildir. Bu

²⁷ European Commission, Annex to the Communication to the Commission Approval of the Content of the Draft Communication from the Commission - Commission Guidelines on Prohibited Artificial Intelligence Practices Established by Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act), C(2025) 884, Brussels, 04.02.2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-publishes-guidelines-prohibited-artificial-intelligence-ai-practices-defined-ai-act>, s. 1. E.T. 27.02.2025.

²⁸ Tuncel, Deniz/Tokgöz, Gizem/Tuğanlı, Tilbe/Dedebaş, Tan, “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası'na İlk Bakış”, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=85d8e8f9-53eb-497e-87ed-37e050615a2c>. E.T: 01.05.2025.

çerçevede yapay zekâ alanında faaliyet gösteren Türk şirketleri, özellikle de AB pazarıyla etkileşime giren veya AB vatandaşlarını etkileyen faaliyetler yürüten Türk şirketleri de Yasaya uyacaklardır²⁹. Yapay Zekâ Yasası,

“-Birlik içinde kurulmuş veya yerleşik olup olmadığı ya da üçüncü bir ülkede olup olmadığı fark etmeksizin- Birlik içinde yapay zekâ sistemlerini piyasaya arz eden³⁰ veya hizmete sunan³¹ veya genel amaçlı yapay zekâ modellerini piyasaya arz eden sağlayıcılara³²” uygulanacaktır. Görüldüğü gibi yapay zekâ sistemlerini üreten, hizmete sunan veya piyasa arz edenin Birlik içinde olması önemli olmaksızın belirtilen faaliyetlerin birlik içinde yapılması Yasanın uygulanması için yeterlidir.

“-Birlik içinde kurulmuş veya yerleşik olan yapay zekâ sistemleri kullanıcılarına³³” uygulanacaktır.

“- Yapay zekâ sisteminin ürettiği çıktının Birlik içinde kullanıldığı durumda, kuruluş yeri Birlik içinde olan veya üçüncü bir ülkede kurulmuş veya yerleşik olan yapay zekâ sistemlerinin sağlayıcıları ve kullanıcılarına” uygulanacaktır.

“-Yapay zekâ sistemlerinin ithalatçılarına³⁴ ve dağıtıcılarına³⁵” uygulanacaktır.

“-Kendi adı veya ticari markası altında bir yapay zekâ sistemini piyasaya süren veya hizmete sunan üreticilere” uygulanacaktır.

“-Birlik içinde yerleşik olmayan sağlayıcıların yetkili temsilcilerine” uygulanacaktır.

“-Birlik içinde bulunan etkilenen kişilere” uygulanacaktır (m. 2/1).

Düzenlemeye bakıldığında kapsamının oldukça geniş tutulduğu, yapay zekâ sisteminin etkisinin Birlik içinde gerçekleşmesi durumunda da Yasanın uygulanmasının kabul edildiği görülmektedir. Gerekçede (m. 22) bu durum, olası yasal boşluklardan kişilerin yararlanması önlenerek AB’deki kişilerin daha etkili şekilde korunması olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla Türk

²⁹ Ünsal-Özden, Sevgi, “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası’nın Türkiye’deki Aktörlere Yansımaları”, <https://www.erdem-erdem.av.tr/bilgi-bankasi/avrupa-birligi-yapay-zekâ-yasasinin-turkiyedeki-aktörlere-yansimalari>. E.T: 10.05.2025.

³⁰ Piyasaya arz etme, bir yapay zekâ sisteminin veya genel amaçlı bir yapay zekâ modelinin Birlik pazarında ilk kez kullanıma sunulması anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3)

³¹ Hizmete sunma, bir yapay zekâ sisteminin, ilk kullanım için doğrudan distribütöre veya Birlik içinde amaca uygun olarak kendi kullanımı için tedarik edilmesi anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

³² Sağlayıcı, “bir yapay zekâ sistemi veya genel amaçlı bir yapay zekâ modeli geliştiren ya da geliştirilmesini sağlayan ve bunu kendi adı veya ticari markası altında ücretli veya ücretsiz olarak piyasaya arz eden veya hizmete sunan, gerçek veya tüzel kişi, kamu otoritesi, ajans veya başka bir kuruluş” anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

³³ Kullanıcı, “yapay zekâ sisteminin profesyonel olmayan kişisel bir faaliyet sırasında kullanıldığı durumlar hariç olmak üzere, bu sistemi kendi yetkisi altında kullanan gerçek veya tüzel kişi, kamu kurumu, kuruluş veya diğer bir organ” anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

³⁴ İthalatçı, “bir gerçek kişinin veya üçüncü bir ülkede kurulmuş olan bir tüzel kişinin adını veya ticari markasını taşıyan bir yapay zekâ sistemini piyasaya arz eden, Birlik içinde yerleşik veya kurulmuş gerçek veya tüzel kişi” anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

³⁵ Dağıtıcı, “bir yapay zekâ sistemini Birlik pazarında erişilebilir kılan, tedarik zincirinde sağlayıcı veya ithalatçı dışındaki gerçek veya tüzel kişi” anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

yapay zekâ geliştiricilerinin, sağlayıcılarının ve kullanıcılarının yapay zekâ sistemleri AB içinde kullanılıyorsa veya çıktılarının AB'de etkileri varsa, ürün ve hizmetlerinin AB standartlarını karşıladığından emin olmaları gerekmektedir³⁶. Getirilen düzenleme Avrupa Birliği'ndeki şirketlere, Avrupa Birliği'nde faaliyette bulunan şirketlere, yapay zekâ sistemi Birlik içinde kurulmuş veya yerleşik olmak şartıyla kullananlara ve sadece yapay zekânın ürettiği çıktının Birlik içinde kullanıldığı durumda da uygulanmaktadır³⁷. Ancak Yasanın temel çok fazla istisnaya yer vermesi nedeniyle temel hakları korumada yetersiz olduğu belirtilmektedir³⁸. Ayrıca AB dışındaki insanların insan hakları söz konusu olduğunda aynı korumayı sağlamadığı, çifte standart uyguladığı belirtilmektedir. Birlik dışındaki insanları etkileyen sistemleri olan AB merkezli yapay zekâ sağlayıcılarının AB içindekilerle aynı gerekliliklere tabi olması yönündeki talebi karşılamadığı, AB merkezli yapay zekâ şirketlerinin Birlik içinde yasaklanmış yapay zekâ sistemlerinin ihraç edilmesini engellemediği ifade edilmektedir³⁹.

Doktrinde Yasanın geniş uygulamasının engellemek amacıyla çıktının Birlik içinde kullanılması kavramının dar yorumlanması gerektiği, kullanımın tesadüfi olmaması, bilinçli ve sağlayıcının kontrol edebileceği bir şekilde gerçekleşmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴⁰.

D. Yapay Zekâ Yasasının Uygulanmayacağı Haller

Yapay Zekâ Yasasının 2. maddesinde Yasanın uygulanmayacağı haller de gösterilmiştir. Yapay Zekâ Yasası, Birlik hukukunun kapsamı dışında kalan alanlara uygulanmamakta ve üye devletlerin ulusal güvenlikle ilgili yetkilerini hiçbir şekilde etkilememektedir.

Yasanın uygulanmayacağı alanlar ve kişiler:

1. Yapay Zekâ Yasası Birlik hukukunun kapsamı dışında kalan alanlarda uygulanmamaktadır. Ayrıca Üye Devletlerin ulusal güvenlikle ilgili yetkilerini -bu yetkilere ilişkin görevleri yerine getirmekle görevlendirilen kuruluşun türü (kamu veya özel) fark etmeksizin- etkilememektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 2/3). Yasa, münhasıran askerî, savunma veya ulusal güvenlik amaçlarıyla piyasaya sürülen, hizmete sunulan veya değiştirilerek yahut değiştirilmeden kullanılan yapay zekâ sistemlerine uygulanmamaktadır (Yapay Zekâ Yasası m. 2/3). Bu istisnanın uygulanıp uygulanmayacağı, yapay zekâ sisteminin amaçlarına veya kullanıma bağlıdır. Getirilen bu düzenlemenin Yapay Zekâ Yasasının insan haklarıyla ilgili getirdiği korumanın uygulanabilirliğini sınırlayacak önemli bir boşluk yarattığı belirtilmektedir. Ayrıca getirilen geniş muafiyetin ABAD

³⁶ Ünsal-Özden, <https://www.erdem-erdem.av.tr/bilgi-bankasi/avrupa-birligi-yapay-zekâ-yasasinin-turkiyedeki-aktorelere-yansimalari>. E.T: 10.05.2025.

³⁷ Bozkurt-Yüksel, s. 23; Karadeniz, Salih, "Avrupa Birliği Yapay Zekâ Kanunu'nun Risk Grupları ve İlgililerin Yükümlülükleri Bağlamında İncelenmesi", *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 29, S. 1, 2025, s. 316.

³⁸ "Packed With Loopholes: Why the AI Act Fails to Protect Civic Space and The Rule of Law, In a New Analysis, ECF, Liberties and The European Center for Not-for-Profit Law Assess the AI Act From a Civic Space and Rule of Perspective", <https://civic-forum.eu/advocacy/artificial-intelligence/packed-with-loopholes-why-the-ai-act-fails-to-protect-civic-space-and-the-rule-of-law>. E.T: 01.05.2025.

³⁹ "EU's AI Act Fails to Set Gold Standard for Human Rights", <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2024/04/EUs-AI-Act-fails-to-set-gold-standard-for-human-rights.pdf>. E.T: 29.04.2025.

⁴⁰ Bkz.: Turan-Başara, s. 2998.

(Avrupa Birliği Adalet Divanı)'nın⁴¹ yerleşik içtihatlarına aykırı olduğu belirtilmektedir⁴². Bir kolluk kuvveti kuruluşunun, kamusal alanlarda gerçekleştirilen gerçek zamanlı biyometrik kimliklendirmeye ilişkin getirilen kısıtlamalardan, ulusal güvenlik amacıyla kaçınabileceği, "ulusal güvenlik" faaliyetleri kisvesi altında meşrulaştırılan kitlesel gözetlemenin kapısını açabileceği belirtilmektedir⁴³. ABAD'a göre 'ulusal güvenlik' kavramı⁴⁴, devletin temel işlevlerini ve toplumun temel çıkarlarını korumaya yönelik birincil çıkarı ifade etmektedir. Bir ülkenin temel anayasal, siyasi, ekonomik veya sosyal yapılarını ciddi şekilde istikrarsızlaştırabilecek ve özellikle terörist faaliyetler gibi toplumu, nüfusu veya Devletin kendisini doğrudan tehdit edebilecek faaliyetlerin önlenmesini ve cezalandırılmasını kapsamaktadır. Ancak bir yapay zekâ sistemi başlangıçta askerî veya ulusal güvenlik amaçlarıyla kullanılırken daha sonra sivil amaçlarla da kullanılıyorsa, bu sistem Yapay Zekâ Yasasının kapsamına girmektedir. Çünkü artık sistem münhasıran belirtilen amaçlar için kullanılmamaktadır. Yine bir yapay zekâ sistemi hem askerî, savunma veya ulusal güvenlik hem de sivil veya insani amaçlar veya kolluk kuvvetleri veya kamu güvenliği gibi başka amaçlarla kullanıldığında bu sistem Yapay Zekâ Yasasının kapsamına girmektedir⁴⁵. Birlik dışındaki yapay zekâ sistemleri tarafından üretilen çıktıların Birlik içerisinde münhasıran askeri ve ulusal güvenlik amaçlarıyla kullanımı da Yasanın kapsamı dışındadır (Yapay Zekâ Yasası m. 2/3).

2. Yapay Zekâ Yasasının 2/4 maddesine göre, Yasa, belirli koşullar altında üçüncü ülkelerin kamu otoriteleri veya uluslararası kuruluşları için uygulanmamaktadır. Bu istisnanın geçerli olması için üç şartın gerçekleşmesi gerekmektedir.

a) Yapay zekâ sistemlerinin Birlik veya üye devletlerden biriyle yapılan uluslararası işbirliği veya anlaşmalar çerçevesinde kullanılması gerekmektedir.

b) Bu kullanımın kolluk kuvvetleri ve adli işbirliği (adli yardımlaşma) amacı taşıması gerekmektedir.

c) Üçüncü ülke veya uluslararası kuruluşun temel haklar ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin yeterli güvenceler sağlaması şarttır. İstisna kapsamına, üçüncü ülke tarafından belirli görevleri

⁴¹ Avrupa Birliği Adalet Divanı için bkz.: "Court of Justice of the European Union (CJEU)", https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/court-justice-european-union-cjeu_en. E.T: 29.04.2025.

⁴²"EU's AI Act Fails to Set Gold Standard for Human Rights", <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2024/04/EUs-AI-Act-fails-to-set-gold-standard-for-human-rights.pdf> E.T: 29.04.2025; "Packed With Loopholes: Why the AI Act Fails to Protect Civic Space and The Rule of Law, In A New Analysis, ECF, Liberties and The European Center for Not-for-Profit Law Assess the AI Act From a Civic Space and Rule of Perspective", <https://civic-forum.eu/advocacy/artificial-intelligence/packed-with-loopholes-why-the-ai-act-fails-to-protect-civic-space-and-the-rule-of-law>. E.T: 01.05.2025.

⁴³ Lazaro Cabrera, Laura, "EU AI Act Brief – Pt. 2, Privacy & Surveillance", <https://cdt.org/insights/eu-ai-act-brief-pt-2-privacy-surveillance/> E.T: 01.05.2025

⁴⁴ Ulusal güvenliğin tanımlanması ve ayırt edilmesi için bkz.: Vogiatzoglou, Plixavra, "The AI Act National Security Exception, room for manoeuvres?", <https://verfassungsblog.de/the-ai-act-national-security-exception/>. E.T: 01.05.2025. Ayrıca ulusal güvenlik kavramı için bkz.: Birdişli, Fikret, "Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 31, 2011, ss. 149-169, s. 150 vd.

⁴⁵ Bkz.: European Commission, s. 7-8.

yürütmekle görevlendirilen özel kuruluşlar da girebilmektedir⁴⁶.

3. Yapay Zekâ Yasası, yapay zekâ sistemleri veya modelleri ile ilgili olarak piyasaya sürülmeden veya hizmete sunulmadan önce gerçekleştirilen herhangi bir araştırma, test veya geliştirme faaliyetlerine uygulanmamaktadır. Bu tür faaliyetler, yürürlükteki Birlik hukuku çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Ancak, Yapay Zekâ Yasasının 2/8 maddesinde belirtilen istisna, bu araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin sonucunda piyasa sunulan veya hizmete alınan bir AI sistemi söz konusu olduğunda, Yapay Zekâ Yasasının kapsamına girmekte ve Yasaya uyum yükümlülüğüne tabi olmaktadır. Ayrıca, gerçek dünya koşullarında yapılan testler, Yapay Zekâ Yasasının kapsamına girmekte ve bu istisna bu tür testleri kapsamamaktadır. Örneğin, bir belediye, yüz tanıma yazılımını gerçek dünya koşullarında test etmek amacıyla bir RBI (remote biometric identification-uzaktan biyometrik tanıma veya kimlik belirleme) sistemi⁴⁷ kullanarak gönüllüleri tanımlamak için bir etkinlik düzenlediğinde, bu test Yapay Zekâ Yasasının 2(8) maddesindeki istisnaya dahil olmamaktadır. Testin Yapay Zekâ Yasasındaki RBI sistemlerine dair gereksinimlere tamamen uygun olması gerekmektedir⁴⁸.

4. Yapay Zekâ Yasasının 2/10 maddesi, "kişisel amaca yönelik profesyonel olmayan faaliyetlerde bulunan normal kişilerin, sistemleri kullanırken yükümlülüklerinin Yapay Zekâ Yasasına tabi olmayacağını" belirtmektedir. Ekonomik fayda elde etmek amacıyla düzenli olarak bir faaliyet yürüten ya da profesyonel, ticari, iş veya serbest meslek faaliyetlerine katılan her türlü faaliyet "profesyonel faaliyet" olarak kabul edilmektedir. Ancak suç teşkil fiiller bu kapsamda değildir. Örneğin, bir birey evinde yüz tanıma sistemi kullandığında (örneğin, evin girişini kontrol etmek ve güvenlik sağlamak amacıyla), Yasa kapsamında bulunmamakta, dolayısıyla da Sözleşmedeki yükümlülüklerle tabi olmamaktadır⁴⁹.

5. Yapay Zekâ Yasası, yüksek riskli yapay zekâ sistemleri olarak veya Yapay Zekâ Yasasının 5. maddesi (yasaklı yapay zekâ uygulamaları) veya 50. maddesi (belirli yapay zekâ sistemleri için şeffaflık yükümlülükleri) kapsamına giren bir yapay zekâ sistemi olarak piyasaya sürülmediği veya hizmete sunulmadığı müddetçe, ücretsiz ve açık kaynaklı lisanslar altında piyasaya sürülen yapay zekâ sistemleri için geçerli değildir⁵⁰.

E. Yapay Zekâ Yasasında Risk Kategorileri

1. Genel Olarak

Yapay Zekâ Yasasında ana fikir, yapay zekânın temel insan haklarına etkisine göre "risk temelli" bir yaklaşım sergilenmesidir. Risk ne kadar yüksekse, kurallar da o kadar katı olarak öngörülmektedir. Yapay zekâ sistemlerinin yaratacağı riskler, "yasaklanmış veya kabul edilemez

⁴⁶ Bkz.: European Commission s. 9.

⁴⁷ Uzaktan biyometrik tanıma sistemi, gerçek kişilerin aktif katılımı olmaksızın, genellikle bir kişinin biyometrik verilerinin bir referans veri tabanında bulunan biyometrik verilerle karşılaştırılması yoluyla uzaktan tanımlanması amacıyla kullanılan bir yapay zekâ sistemi anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

⁴⁸ Bkz.: European Commission, s. 9, 10.

⁴⁹ Bkz.: European Commission, s. 9, 10.

⁵⁰ European Commissionu, s. 11.

riskli”, “yüksek riskli”, “sınırlı riskli” ve “minimum veya asgari riskli” olarak sınıflandırılmaktadır. Yasanın 3. maddesine göre risk, zararın meydana gelme olasılığı ile bu zararın ciddiyetinin birleşimini ifade etmektedir.

Yapay Zekâ Yasasında risk temelli yaklaşımın kabul edilmesinin nedeninin, inovasyon ve yapay zekâ sistemlerinin faydaları ile güvenlik, sağlık ve temel haklar gibi değerlerin korunması arasında orantılılığı sağlamak olduğu belirtilmektedir⁵¹. Aslında bu düzenleme hangi yapay zekâ sistemlerinin izin verilen risk içerisinde nitelendirileceğini göstermektedir. Kullanılmasına izin verilen sistem kabul edildikten sonra hangi şartlarda kullanılan yapay zekâ sistemlerinin hukuka aykırılık teşkil etmeyeceğinin belirlenmesi devreye girmektedir. Trafikte araç kullanılmasına izin verildikten sonra aracın hangi şartlarda kullanımın suç teşkil etmeyeceğini belirlemek gibi yapay zekâlı sistemlerde de bunun tespit edilmesi devreye girmektedir.

Yapay zekâ Yasası, risk temeli yaklaşımı kabul ederken, yapay zekâlı sistemlerin sağlayıcılarına, üreticilerine, ithalatçılara, distribütörlerine ve kullanıcılarına, yapay zekâ zincirinin farklı bölümlerindeki aktörlere yükümlülükler de getirmektedir. Özellikle yüksek riskli yapay zekâ sistemleri bakımından, birçok katı yükümlülük getirmektedir. Ayrıca Yasa, AB’de bulunan yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesini ve alımını teşvik etmeyi amaçlayan birçok hükme de yer vermektedir⁵².

2. Yasaklanmış veya Kabul Edilemez Riskli Yapay Zekâ Sistemleri

Temel haklar ve Avrupa Birliği değerleri açısından kabul edilemez risk oluşturan yapay zekâ sistemleri, Yapay Zekâ Yasasının 5. maddesi gereğince yasaklanmıştır. Bu yasaklama, ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesinin, veri koruma hakkı ile özel ve aile hayatına saygı hakkının, çocuk haklarının, ifade ve bilgi özgürlüğünün, toplantı ve dernek kurma özgürlüğünün, düşünce, vicdan ve din özgürlüğünün, etkili başvuru hakkı ve adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesi ve savunma hakkının korunmasını amaçlamaktadır⁵³.

Sosyal puanlama ve yüz tanıma uygulamaları gibi uygulamalar yasaklanmış (kabul edilemez) risk kategorisinde değerlendirilmekte ve bu tür uygulamaların kişilerin güvenliği, geçim kaynakları ve bireysel haklarına tehdit oluşturduğu, bu nedenle de kullanılmasının kesinlikle yasaklanması gerektiği kabul edilmektedir⁵⁴. Yasaklanmış risk kapsamında, insanların temel haklarına yönelik açık bir tehdit olarak değerlendirilen yapay zekâ sistemleri yasaklanmaktadır.

Yasanın 5. maddesindeki yasaklara uyulmaması veya yasaklanmış yapay zekâ sistemlerinin kullanılması en ciddi ihlaller olarak kabul edilmekte ve en yüksek idari para cezasına tutulmaktadır. Yasaklı yapay zekâ uygulamalarına başvuran sağlayıcılar ve kullanıcılar 35.000.000 Avro'ya kadar veya eğer fail bir işletme ise, önceki mali yıldaki küresel yıllık cirosunun %7'sine kadar para cezasına maruz kalabilmektedir (hangisi daha yüksekse). AB kurumları, organları ve ajansları yasakları ihlal

⁵¹ Karadeniz, s. 320.

⁵² “AB Komisyon’undan İlk Yapay Zekâ Düzenlemesi”, <https://www.gsghukuk.com/tr/bultenler-yayinlar/duyurular/ab-komisyonundan-ilk-yapay-zekâ-duzenlemesi.html>. E.T: 01.05.2025.

⁵³ European Commission, s. 2.

⁵⁴ Görentaş/Çiftçi, s. 187.

ederse, 1.500.000 Avro'ya kadar idari para cezasına tabi olabilmektedirler. Tek fiil ile yasanın iki ayrı hükmünün ihlal edilmesi halinde ise ne bis in idem kuralı uygulanır⁵⁵.

Yasanın 5. madde düzenlemesine göre aşağıda belirtilen yapay zekâ sistemlerinin kullanımı yasaktır:

1. Kişi veya başka bir kişi ya da grup üzerinde önemli zararlar oluşturabilecek şekilde subliminal teknikler veya amaçlı olarak manipülatif ya da yanıltıcı teknikler kullanan bir yapay zekâ sisteminin piyasaya sürülmesi, hizmete sunulması veya kullanımı (Subliminal teknikler kullanan yapay zekâ sistemleri) yasaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-a). Yapay zekâ, insan davranışlarını analiz etme ve yönlendirme yeteneğine sahip olması özelliğiyle insanın karar verme özgürlüğünü etkileyebilmektedir. Yapay zekâ bu özelliği nedeniyle pazarlama stratejilerini güçlendirmek ve müşteri deneyimlerini kişiselleştirmek için devrimsel araçlar sunmaktadır⁵⁶. Dolayısıyla da bu yapay zekâ sistemlerini yasaklamanın gerekçesi, manipülatif, yanıltıcı ve suistimaller içeren yapay zekâ uygulamalarının bireylerin özerkliklerini, karar verme süreçlerini ve özgür seçimlerini bozarak iradelerinin sakatlanmasını engellemektir. Özellikle düzenleme, yapay zekâ sistemleri aracılığıyla bireyleri belirli hedeflere ulaşmak için sadece araç haline getiren manipülasyon ve suistimalleri engellemeyi hedeflemekte ve zarar verici manipülasyona ve suistimallere karşı en savunmasız ve hassas kişileri korumayı amaçlamaktadır⁵⁷. Yasağın söz konusu olması için ‘piyasaya sunulan, ‘hizmete giren’ veya ‘kullanılan yapay zekâ sisteminin şu 3 şartı taşıması gerekir: 1. Yapay zekâ sistemi, subliminal (bilinçaltı, bilinçdışı, bilinçaltı ile algılanan)⁵⁸, manipülatif⁵⁹ veya yanıltıcı

⁵⁵ European Commission, s. 17.

⁵⁶ “Yapay Zekâda Yasaklanan Uygulamalar”, <https://arclaw.services/yapay-zekâda-yasaklanan-uygulamalar/>. E.T: 02.05.2025.

⁵⁷ European Commission, s. 18.

⁵⁸ Subliminal, “Duyu organlarının fark eşiğine ulaşamadığı yani belirli bir şiddetin altında ya da üstünde kalarak alıcı hücreyi uyarmaya yetmeyen ve bu nedenle de bilinçli bir duyuma sebep olmayan uyaranlar, “subliminal” olarak tanımlanmaktadır”. Subliminal mesajlar bilinçli bir çaba gösterilse de tespit edilememekte, algılanması bilinç dışında gerçekleşmektedir. Subliminal mesajlar bilinçli farkındalık oluşturmamakta, ancak “duyu organları tarafından beyne iletilmekte, beyinde işlenmekte ve uyaranlara cevap verme potansiyeli veya davranışsal repertuar hazırlama etkisi gerçekleştirmektedir”. Bkz.: Doğan, Nuren/Hatipoğlu, Ayfer/Keskiner, Muratcan/Tarlacı, Sultan, “Subliminal Uyarıcıların Nöropsikolojisi”, *Current Research and Reviews in Psychology and Psychiatry*, C. 2, S. 2, 2022, s. 223, 224.

⁵⁹ Manipülasyon, rızayı sağlamak için bilinçli olarak kurgulanmış bir tür iknayı ifade etmektedir. Bu kurguda manipülatör hedef üzerinde zihinsel baskı kurmakta ve bilinçli olarak yönlendirmeye çalışmakta, manipülasyona maruz kalan ise istediği dışında davranmak zorunda kalmaktadır. Elitaş, Türker, “Dijital Manipülasyon ‘Deepfake’ Teknolojisi ve Olmayanın İnanırcılığı”, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 19, S. 49, 2022, s. 115. Dijital manipülasyon, dijital teknolojinin kullanıldığı ve veri işleyicisi veya bundan faydalanan üçüncü taraf ile veri sahibi arasında bir sonuç asimetrisi üretmek ve mantığı devre dışı bırakmak için kasıtlı olarak tasarlanmış her türlü etkiyi ifade etmektedir: Ienca, Marcello, “On Artificial Intelligence and Manipulation”, *Topoi, An International Review of Philosophy*, V. 42, 2023, s. 833. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Yasaklanmış Yapay Zekâ Uygulamalarına İlişkin Kılavuz’da manipülatif teknikler, “bir bireyin davranışını, özerkliğini ve özgür seçimlerini zayıflatacak şekilde etkilemek, değiştirmek veya kontrol etmek amacıyla tasarlanmış ya da objektif olarak bireyi etkilemeyi hedefleyen teknikler” olarak ifade edilmektedir: European Commission, s. 21.

tekniklerden⁶⁰ en az birini kullanmalıdır⁶¹. 2. Yapay zekâ sistemi tarafından kullanılan teknikler, bir kişinin veya bir grup kişinin davranışını maddi olarak bozma amacına veya etkisine sahip olmalıdır. 3. Bozulmuş davranışın, söz konusu kişiye, başka bir kişiye veya bir grup kişiye önemli ölçüde zarar vermesi veya zarar verme ihtimalinin makul ölçüde yüksek olması gerekmektedir. Örneğin bir yapay zekâ sistemi, düşük ses seviyelerinde veya başka seslerle gizlenmiş sesler veya sözel mesajlar kullanarak, dinleyiciyi bilinçli farkındalık olmadan etkileyebiliyor. Bu sesler hala işitme aralığındadır, ancak incelikleri veya diğer sesler tarafından maskelenmesi nedeniyle dinleyici tarafından bilinçli olarak fark edilmemektedir⁶². Yine bir e-ticaret sitesi, müşterilerinin alışveriş alışkanlıklarını analiz eden bir yapay zekâ sistemini kullanarak onların zayıf yönlerini tespit ederek sistem aracılığıyla, müşterinin fark etmediği subliminal mesajlarla aslında almak istemedikleri ürünleri satın almalarını sağlamayabilmektedir. Tüketici, bilinçaltı düzeyde manipüle edildiğinden, satın almayı özgür iradesiyle değil, yapay zekânın yönlendirmesiyle gerçekleştirmektedir⁶³.

2. Bir kişinin veya belirli bir grup kişinin yaşları (çocukları veya yaşlıları), engellilikleri (uzun süreli fiziksel, zihinsel, entelektüel ve duyuşsal bozuklukları) veya özel sosyal veya ekonomik durumları (aşırı yoksulluk, etnik veya dini azınlıklar gibi) nedeniyle sahip oldukları zayıflıkları istismar eden, bu kişilerin davranışlarını önemli ölçüde çarpıtan ve bu suretle onlara veya başka bir kişiye önemli zararlar verebilecek bir yapay zekâ sisteminin piyasaya sürülmesi, hizmete sunulması veya kullanımı (kırılganlıkları istismar eden yapay zekâ sistemleri) yasaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-b). Bu durumdaki kişiler genellikle daha savunmasız ve genel nüfusa oranla daha az kaynağa ve düşük dijital okuryazarlığa sahip olduklarından yapay zekâ tarafından kullanılan sömürücü uygulamaları fark etmelerini veya karşı koymalarını zorlaştırmaktadır⁶⁴. Yasağın söz konusu olması için ‘piyasaya sunulan, ‘hizmete giren’ veya ‘kullanılan yapay zekâ sisteminin şu 3 şartı taşıması gerekir. 1. Yapay zekâ sistemi, yaş, engellilik veya sosyal-ekonomik durum nedeniyle zayıflıkları sömürmelidir. 2. Yapay zekâ sistemi tarafından sağlanan sömürü, bir kişinin veya bir grup kişinin davranışını maddi olarak bozma amacına veya etkisine sahip olmalıdır. 3. Bozulmuş davranışın, söz konusu kişiye, başka bir kişiye veya bir grup kişiye önemli ölçüde zarar vermesi veya zarar verme ihtimalinin makul ölçüde yüksek olması gerekmektedir⁶⁵. Örneğin, dijital okuryazarlığı sınırlı olan yaşlı bireyleri hedefleyen bir yapay zekâ tabanlı finansal danışmanlık hizmeti yaşlıların emeklilik

⁶⁰ Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Yasaklanmış Yapay Zekâ Uygulamalarına İlişkin Kılavuz’da yanıltıcı teknikler, “bir kişinin özerkliğini, karar alma sürecini veya özgür seçimlerini, kişinin farkında olmadan ya da farkında olsa bile aldatılabileceği veya bunları kontrol edemediği veya bunlara direnemediği şekillerde altüst eden veya bozan teknikler” olarak ifade edilmektedir. Bu teknikler, yanlış veya yanıltıcı bilgiler sunmayı içermeli ve amacı veya etkisi, bireyleri aldatmak ve özerkliklerini, karar alma süreçlerini ve özgür seçimlerini zayıflatarak davranışlarını etkilemek olmalıdır: European Commission, s. 22.

⁶¹ AB Yapay Zekâ Teklifinde yer alan bu kavramın tanımlanmaması eleştirilmiş ve öneriler sunulmuştur. Bkz.: “The AI Act Needs a Practical Definition of ‘Subliminal Techniques’”, <https://www.euractiv.com/section/tech/opinion/the-ai-act-needs-a-practical-definition-of-subliminal-techniques/>. E.T: 10.05.2025.

⁶² European Commission, s. 19, 20.

⁶³ “Yapay Zekâda Yasaklanan Uygulamalar”, <https://arclaw.services/yapay-zekâda-yasaklanan-uygulamalar/> E.T: 02.05.2025.

⁶⁴ Dijital okuryazarlık, “akıllı telefonlar, tabletler, dizüstü bilgisayarlar ve masaüstü bilgisayarlar gibi ağ cihazları aracılığı ile bilgiyi bulma, anlama, analiz etme, üretme ve paylaşabilme becerilerini ifade” etmektedir: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dijital_okuryazarlık. E.T: 28.04.2025.

⁶⁵ European Commission, s. 33-37

birikimlerini onları farkında olmadan riskli yatırımlara yönlendirmekte ve maddi zarara uğratmaktadır. Yine, çocukların oyun alışkanlıklarını analiz eden bir yapay zekâ sistemi, onları gereksiz oyun içi satın alımlara yönlendirebilmektedir⁶⁶.

3. Verilerin orijinal olarak üretildiği veya toplandığı bağlamlarla ilgisi olmayan sosyal bağlamlarda, belirli gerçek kişilerin veya kişi gruplarının kötü veya olumsuz muameleye tabi tutulması; belirli gerçek kişilere ya da kişi gruplarına, sosyal davranışları ya da bu davranışların etkisi ile orantısız ya da haksız bir şekilde kötü veya olumsuz muamele yapılması veya her ikisine yol açacak şekilde, gerçek kişilerin veya kişi gruplarının sosyal davranışlarına veya bilinen, çıkarılan veya tahmin edilen kişilik özelliklerine dayanarak belirli bir süre boyunca değerlendirilmesini veya sınıflandırılmasını amaçlayan yapay zekâ sistemlerinin piyasaya sürülmesi, hizmete sokulması veya kullanılması (sosyal puanlama sistemleri) yasaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-c). Sosyal Puanlama Sistemlerinin yapay zekâ sistemlerinin potansiyel olarak en tehlikeli kullanım alanlarından biri olduğu ifade edilmektedir. Bireylerin sosyal davranışlarını, kişisel özelliklerini veya tahmin edilen eğilimlerini puanlamakta ve bu puanlara göre avantaj veya dezavantaj sağlamaktadır. Bir işverenin işe alım sürecinde adayların sosyal medya etkinliklerini temel alarak karar vermesi bu niteliktedir⁶⁷. "Sosyal puanlama" yasağının amacı, özellikle insan onuru ve diğer temel hakları, ayrımcılık ve eşitlik hakkı, veri koruma hakkı, özel ve aile hayatına saygı hakkı ve geçerli olduğu durumlarda ilgili sosyal ve ekonomik hakları korumaktır. Ayrıca, Birlik değerlerinden olan demokrasi, eşitlik (kamusal ve özel hizmetlere eşit erişim de dahil) ve adaletin korunmasını ve teşvik edilmesini de amaçlamaktadır. Yasağın söz konusu olması için 'piyasaya sunulan, 'hizmete giren' veya 'kullanılan yapay zekâ sisteminin şu iki şartı daha taşıması gerekir: 1. Yapay zekâ sistemi, sosyal davranışlarına veya bilinen, çıkarılan ya da tahmin edilen kişisel veya kişilik özelliklerine dayalı olarak, belirli bir süre boyunca gerçek kişiler veya kişi gruplarının değerlendirilmesi veya sınıflandırılması amacıyla tasarlanmalı ya da kullanılmalıdır. 2. Yapay zekâ sistemi yardımıyla oluşturulan sosyal puan, (a) verilerin başlangıçta oluşturulduğu ya da toplandığı bağlamlarla ilgisi olmayan sosyal bağlamlarda; ve/veya b) sosyal davranışlarına ya da davranışlarının ağırlığına orantısız veya haksız bir şekilde muamele edilmesi durumlarından birinde ya da birkaçında gerçek kişilere veya kişi gruplarına zarar verici ya da olumsuz muameleye yol açmalı ya da yol açma potansiyeline sahip olmalıdır⁶⁸.

4. Bir gerçek kişinin suç işleme riskini değerlendirmek veya tahmin etmek amacıyla, yalnızca kişinin profillemesi veya kişilik özelliklerinin ve niteliklerinin değerlendirilmesi temelinde risk değerlendirmeleri yapmak için bir yapay zekâ sisteminin piyasaya sürülmesi, bu özel amaç için hizmete sokulması veya kullanılması (kişilerin suç işleme riskini değerlendirmeyi veya tahmin etmeyi amaçlayan yapay zekâ sistemleri) yasaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-d). Ancak bu yasa, bir kişinin suçla bağlantısını değerlendiren ve hâlihazırda suçla doğrudan ilişkili objektif ve doğrulanabilir verilere dayanan insan değerlendirmelerini desteklemek için kullanılan yapay zekâ sistemlerine uygulanmamaktadır. Bir kişinin suçun işlenmesine katıldığına ilişkin objektif ve

⁶⁶ "Yapay Zekâda Yasaklanan Uygulamalar", <https://arclaw.services/yapay-zekâda-yasaklanan-uygulamalar/>. E.T: 02.05.2025.

⁶⁷ "Yapay Zekâda Yasaklanan Uygulamalar", <https://arclaw.services/yapay-zekâda-yasaklanan-uygulamalar/>. E.T: 02.05.2025.

⁶⁸ European Commission, s. 50, 51.

doğrulanabilir gerekçeler varsa ve insan değerlendirilmesi varsa sistemin kullanılmasına izin verilmektedir. Ancak kolluk kuvvetleri tarafından öngörücü polislik⁶⁹ faaliyeti kapsamında kötüye kullanılabileceği, tehlikeli uygulamaları meşrulaştıracağı belirtilmektedir⁷⁰. Önyargıları güçlendirebileceği ve bir gözetim devletine yol açabileceği belirtilmektedir⁷¹. Yapay zekâ sistemi, bir bireyin suç işleme riskini değerlendirmeli veya öngörmelidir (tahmin etmelidir). Yasağın söz konusu olması için piyasaya sunulan, hizmete giren veya kullanılan yapay zekâ sisteminin 1. bir bireyin suç işleme riskini değerlendirmeli veya öngörmelidir. 2. Risk değerlendirmesi veya öngörü bireyin profillemesi ve/veya kişilik özellikleri ve karakteristiklerinin değerlendirilmesine dayanmalıdır. Örneğin kolluk, terörizm gibi suçlar açısından suç teşkil eden davranışları öngörmek amacıyla bir yapay zekâ sistemi kullanmakta ve bunu yalnızca bireylerin yaş, milliyet, adres, araç türü ve medeni durumu gibi kişisel özelliklerine dayandırmaktadır⁷². Bu sistem, bireyleri yalnızca kişisel özelliklerine dayanarak henüz işlemelikleri suçlar için işleme olasılığı yüksek olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla bu sistemin kullanılması yasaklanmıştır. Buradaki suç ifadesi teknik anlamda ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiilleri kapsamaktadır. Haksızlık içerikleri az olan örneğin trafik kabahatleri gibi fiiller ve diğer yaptırım gerektiren fiiller bu kapsamda nitelendirilmemektedir. Belirleme, AİHM değerlendirmesine atıf yapmakla birlikte, AİHM'in, kabahatleri de suç olarak nitelendirdiği ifade edilmelidir. Konum tabanlı veya coğrafi alan tabanlı suç tahminleri, suçların yerini veya o bölgelerde suç işleme olasılığını değerlendirmeye dayanmakta olup, belirli bir bireyin değerlendirilmesini içermediğinden yasak kapsamında değildir. Yasak kapsamında kabul edilmeyen durumlar aşağıdaki gibidir⁷³:

- Bir kalabalıkta suç işlemek üzere olan bir kişinin tehlikeli davranışlarını doğru şekilde profilemek ve sınıflandırmak amacıyla bir yapay zekâ sistemi kullanılması ve ardından insan tarafından yapılan anlamlı bir değerlendirme yasak kapsamında değildir. Bu durumda, AI'nin sınıflandırmasına dayalı insan tarafından yapılan risk değerlendirmesi, yalnızca kişisel özellikler veya profilemeye değil, kişinin tehditkar suç davranışıyla ilgili objektif ve doğrulanabilir verilere

⁶⁹ Öngörücü polislik, “kolluk kuvvetlerinde potansiyel suç faaliyetlerini tespit etmek için matematik, öngörücü analizler ve diğer analitik tekniklerin kullanılmasıdır. RAND Corporation tarafından yayınlanan bir rapor, öngörücü polislik yöntemlerinin dört genel kategoriye ayrıldığını belirlemiştir: suçları tahmin etme yöntemleri, suçluları tahmin etme yöntemleri, failerin kimliklerini tahmin etme yöntemleri ve suç mağdurlarını tahmin etme yöntemleri”, [Öngörücü polislik - Vikipedi](#) E.T: 10.05.2025.

Suç işleme riskinin verilere dayanarak tahmin edilmesidir. Eldeki verileri kullanarak en çok suç işlenen bölgeleri ve ne tür suçların işlendiğini analiz eden sistemler uygulamada kullanılmaktadır (Akkuş, Tolga, “Öngörücü Polislik (Predpol)”, <https://www.tolgaakkus.com/2019/10/27/ongorucu-polislik-predpol/>) ve bunlar yasak kapsamında değildir. Bir bireyin suç işleme riskinin değerlendirilmesi ve tahmin edilmesi yasaklanmaktadır. E.T: 10.05.2025.

⁷⁰ “EU’s AI Act Fails to Set Gold Standard for Human Rights”, <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2024/04/EUs-AI-Act-fails-to-set-gold-standard-for-human-rights.pdf> E.T: 29.04.2025.

⁷¹ Görentaş/Çiftçi, s. 188.

⁷² ABD’de failin tekrar suç işleme riskini hesaplayan Compass yazılımı buna örnektir. Yazılım belli kıstasları değerlendirerek kişinin tekrar suç işleme ihtimalini 1 ila 10 arasında puanlayarak hesaplamaktadır. Bunu yaparken şahsın sabıkası yanında yakınlarının sabıklarını, ailedeki alkol uyuşturucu kullanımını, çevresini, oturduğu muhiti, öfke, saldırganlık durumunu vd. incelemektedir. Yayımlanan bir araştırma raporuna göre, yüksek riskli görüldüğü halde tekrar suç işlemeyen beyaz sanık oranı %23,5 iken siyahi sanık oranı %44,9. Düşük riskli görüldüğü halde tekrar suç işleyen beyaz sanık oranı ise %47,7, siyahilerde oran %28’dir. Yayımlanan bu çalışmaya göre yazılımın siyahi insanlara yönelik bir önyargısı bulunmaktadır: Canan, Kaan, “Yargı Sisteminde Yapay Zekâ”, [Yargı Sisteminde Yapay Zekâ - Sarkaç](#) E.T: 10.05.2025.

⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz.: European Commission, s. 65-76.

dayanmakta ve bu veriler insan tarafından gözden geçirilmektedir.

-Polis, olası bir silahlı soygun riski araştırmakta ve iki kişiyi şüpheli olarak belirlemektedir. Bu şüpheyeye dayanan çeşitli doğrulanabilir ve objektif veriler vardır. Örneğin karanlık web sohbet gruplarında silahlarla ilgili yapılan doğrulanabilir konuşmalar ve katılımlar bulunmaktadır.

- Bir hükümlünün koşullu salıvermeden yararlanıp yararlanamayacağı riskini değerlendiren bir yapay zekâ sisteminin kullanılması yasak değildir. Etkilenen kişinin yapay zekâ profili veya kişilik özellikleri ve karakteristiklerinin değerlendirilmesi, yalnızca geçmişte işlenen suçlar ve rehabilitasyonla ilgili sergilenen davranışlarla ilgili nesnel ve doğrulanabilir gerçeklerin insan tarafından değerlendirilmesini desteklemek için kullanılmaktadır.

-Bir hakim, ağır bir suç işlediği iddia edilen bir kişinin tutuklanmasına karar verirken şüphelinin tutuklanmaması durumunda başka bir suç işleme olasılığı (bizim hukukumuzda yok), kaçma ya da soruşturmanın düzgün bir şekilde yürütülmesine engel olma gibi geçerli sebeplerin varlığını göz önünde bulundurur. Bu süreçte hakim, benzer davalarda geçmiş suç geçmiş gibi verilerle eğitilmiş bir yapay zekâ risk değerlendirme aracını kullanmakta ve yaş grubu, sosyal davranış, gelir ve istihdam durumu gibi faktörleri dikkate almaktadır.

- Bir yapay zekâ sisteminin bir görevlinin, serbest bırakılma şartlarını ihlal etme veya kaçma riski taşıyan bir bireyi değerlendirmesine destek olarak kullanılması yasak değildir. Değerlendirme, geçmiş suç davranışları ve şüpheyeye dayanan objektif gerçekler üzerine yapılmaktadır.

- Gümrük otoriteleri, geçerli mevzuata uymayan malların giriş riskini değerlendiren yapay zekâ sistemlerini kullanmaktadırlar. Yapay zekâ sistemi, gümrükle ilgili verilen objektif ve doğrulanabilir bilgileri değerlendirir (örneğin malların niteliği ve değeri, konteyner numarası gibi). Bu tür sistemler, herhangi bir tahminin sadece profillemeye dayalı olmadığı ve suçla ilgili geçmiş katılımlarına dayanan objektif ve doğrulanabilir bilgilerle yapıldığı için yasak kapsamında değildir (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-d).

5. İnternette veya CCTV⁷⁴ (güvenlik kameralarının) görüntülerinden hedeflenmemiş bir şekilde yüz görüntüleri toplayarak yüz tanıma veri tabanları oluşturan veya bunları genişleten yapay zekâ sistemlerinin piyasaya sürülmesi, bu özel amaç için hizmete sokulması veya kullanımı (internette veya CCTV görüntülerinden rastgele yüz görüntüleri toplamak sureti ile yüz tanıma veri tabanları oluşturan sistemler) yasaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-e). İnternet ve CCTV görüntülerinden yüz görüntülerinin rastgele toplanması, bireylerin mahremiyet ve veri koruma haklarına ciddi şekilde müdahale etmekte ve anonim kalma haklarını ortadan kaldırmaktadır. Piyasaya sürülen, hedeflenmemiş görüntüleri toplamak amacıyla hizmete sokulan veya kullanılan

⁷⁴ “Kapalı devre televizyon (İngilizce: Closed-Circuit Television veya CCTV) kameraların görüntü sinyallerini belirli bir konuma ilettikleri sistemdir. Televizyondan en önemli farkı sinyalin herkese açık bir biçimde taşınmamasıdır. Kısaca CCTV çalışmakta olduğu banka, şirket, havaalanı gibi tesislerin kullanımına mahsus bir televizyon sistemidir. Belirli bir alanın görüntüsünün belirli monitörlere verildiği görüntüleme sistemi olarak da düşünülebilir. CCTV'nin önceleri deneysel kullanım alanları bulunsada günümüzde genellikle güvenlik amacıyla kurulur. Bir CCTV sistemi CCTV kameralar, lensler, dijital kayıt cihazı ve monitörlerden oluşur. CCTV sisteminin en büyük özelliği görüntülerin zamana doğru orantılı olarak kaydedilmesidir”. Bu sistemler güvenlik ve suçla mücadelede, trafikte (EDS) ve taşımacılık gibi bir çok alanda kullanılmaktadır: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kapalı_devre_televizyon. E.T: 10.05.2025.

yapay zekâ sisteminin yasak olması için a) yüz tanıma veri tabanlarının oluşturulması veya genişletilmesi amacını taşıması, b) veri tabanının oluşturulması için kullanılan yöntemin, yapay zekâ araçlarıyla rastgele, hedef gözetmeksizin veri kazıma (scraping)⁷⁵ olması ve c) görüntülerin internetten veya CCTV görüntülerinden elde edilmesi gerekir. Yüz tanıma veri tabanı, dijital bir görüntü veya video karesinden elde edilen bir insan yüzünü, veri tabanındaki diğer yüzlerle karşılaştırarak olası bir eşleşme olup olmadığını belirleyebilen bir sistemdir. Bu tür bir veri tabanı geçici, merkezi veya dağıtılmış olabilmektedir. Hedef gözetmeksizin ifadesi, belirli bir kişiyi veya bireyler grubunu özel olarak hedef almadan, mümkün olduğunca fazla veri ve bilgi toplayan bir tekniği ifade etmektedir. Kazıma işlemi ayırım gözetmeksizin veri veya içerik toplamaktadır. Bu nedenle, ‘hedef gözetmeksizin’ terimi, belirli bir birey veya grup üzerine odaklanmaksızın veri toplanması anlamına gelir. Örneğin, belirli bir suçluyu bulmak veya bir grup mağduru tespit etmek amacıyla yapılan hedefli kazıma, Yapay Zekâ Yasası kapsamında yasak değildir. Bir kişinin kendi yüz görsellerini bir sosyal medya platformunda paylaşmış olması, o kişinin bu görsellerin bir yüz tanıma veri tabanına dâhil edilmesine rıza gösterdiği anlamına gelmemektedir. CCTV kayıtlarından yüz görsellerinin kazınmasına örnek olarak, havaalanları, sokaklar, parklar gibi yerlerde faaliyet gösteren gözetim kameraları tarafından elde edilen görüntüler verilmektedir. Yapay Zekâ Yasasının 5(1)(e) maddesindeki yasak, yüz görselleri dışındaki biyometrik verilerin (örneğin, ses örneklerinin) hedef gözetmeksizin kazınmasına uygulanmamaktadır. Yapay zekâ modelleri oluşturmak amacıyla internetten büyük miktarda yüz görseli toplayan sistemlere yasak uygulanmamaktadır⁷⁶.

6. Gerçek kişilerin duygularını işyerlerinde ve eğitim kurumlarında belirlemek amacıyla kullanılan yapay zekâ sistemlerinin piyasaya sürülmesi, bu özel amaç için hizmete sokulması veya kullanımı (duygu tanıma sistemleri) yasaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-f). Duygu tanıma sistemi, “biyometrik verilerine dayanarak gerçek kişilerin duygularını veya niyetlerini tanımlamak veya ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan” yapay zekâ sistemini ifade etmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3). Ses veya vücut hareketlerinden, bir öğrencinin öfkeli olduğunu ve şiddet eğiliminde olduğunu çıkarmak, duygu tanıma olup yasaktır. Tuş vuruşları (yazma tarzı), yüz ifadeleri, vücut duruşları veya hareketlerinden duyguları çıkaran bir yapay zekâ sistemi biyometrik verilere dayandığından yasak kapsamındadır. Buna karşılık bir kişinin gülümsediğini gözlemlemek duygu tanıma değildir. Yine yazılı metinden duyguları çıkaran bir yapay zekâ sistemi (içerik/duruş analizi), biyometrik verilere dayanmadığından yasak değildir. Yine yapay zekâ sisteminin tıbbi veya güvenlik nedenleri ile piyasaya sürülmesi veya hizmete sunulmasının amaçlandığı durumlar yasak kapsamında değildir⁷⁷. Bu düzenleme gereğince duygu tespiti yapan yapay zekâlı sistemler eğitim ve iş yaşamında kullanılamazken, hastanelerde hastaların duygu durumunu tespit için kullanılabilecektir. Eğitim ve çalışma alanlarında kullanılanlar dışındaki duygu tanıma yapay zekâ sistemleri yüksek riskli yapay zekâ sistemi olarak kabul edilmiştir (Yapay Zekâ Yasası Ek 3, 1c)⁷⁸.

⁷⁵ Kazıma, “genellikle web tarayıcıları, botlar veya diğer araçlar kullanılarak çeşitli kaynaklardan—CCTV, web siteleri veya sosyal medya gibi—otomatik olarak veri veya içerik çıkarma işlemi” ifade etmektedir. Bkz.: European Commission, s. 78.

⁷⁶ Bkz.: European Commission, s. 78, 79.

⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.: European Commission, s. 82-90.

⁷⁸ Karadeniz, s. 324.

7. Gerçek kişilerin ırk, siyasi görüş, sendika üyeliği, dini veya felsefi inanç, cinsel yaşam veya cinsel yönelimlerini anlamak veya ortaya çıkarmak üzere onları biyometrik verilerine dayalı olarak kategorize eden biyometrik kategorizasyon sistemlerinin piyasaya sürülmesi, bu özel amaçla hizmete sunulması veya kullanılması yasaktır (biyometrik sınıflandırma sistemleri) (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-g)⁷⁹. Belirlemeden anlaşıldığı gibi biyometrik kategorizasyon sistemlerinin piyasaya sürülmesinin, hizmete sunulmasının veya kullanılmasının yasak olması için üç şart gerekmektedir: 1. sınıflandırmayı yapan yapay zekâ sistemi gerçek kişileri kategorize etmeli; 2. sınıflandırmayı yapan yapay zekâ sistemi gerçek kişilerin biyometrik verilerine dayanmalı; 3. sınıflandırmayı yapan yapay zekâ sisteminin kullanılması, bireylerin ırk, siyasi görüş, sendika üyeliği, dini veya felsefi inanç, cinsel yaşam veya cinsel yönelimleri hakkında çıkarım yapmak veya sonuç çıkarmak amacına yönelik olmalıdır. Bireyin sesinden ırkını çıkarabildiğini ortaya koyan biyometrik kategorilendirme sistemi yasaktır. Ancak bireyleri ten veya göz rengine göre kategorize eden bir sistem veya suç mağdurlarının DNA'sını belirlemek amacıyla analiz eden bir sistem yasak kapsamında değildir. Bu yasak, görüntüler gibi yasal olarak elde edilen biyometrik veri kümelerinin biyometrik verilere dayalı olarak etiketlenmesini veya filtrelenmesini veya biyometrik verilerin kolluk kuvvetleri alanında kategorize edilmesini kapsamamaktadır. Örneğin kurbanları tanımlamak veya diğer davalarla bağlantılar kurmak amacıyla yaş, cinsiyet, göz ve saç rengi, yara izleri ve belirgin işaretler gibi biyometrik verilere dayalı olarak etiketleme ve filtreleme yapılması yasak değildir⁸⁰. Doktrinde duygu tanıma ve biyometrik kategorizasyon sistemlerinin işyerlerinde ve eğitim ortamlarında yasaklanmış olmasına rağmen kolluk kuvvetleri ve göç idareleri tarafından kullanılmasına izin verilmesinin AB'nin istismara ve müdahaleye imkan veren gözetleme sistemlerini toplumun en marjinal kesimlerine karşı test etme isteğinin işareti olduğu ifade edilmektedir⁸¹.

8. Kamuya açık alanlarda⁸² kolluk kuvvetlerinin⁸³ amaçları doğrultusunda gerçek zamanlı

⁷⁹ Biyometrik sınıflandırma sistemi, gerçek kişileri biyometrik verilerine dayanarak belirli kategorilere ayırmak amacıyla kullanılan yapay zekâ sistemini ifade etmektedir. Başka bir ticari hizmete yardımcı olan ve hizmetin yürütülmesi için objektif teknik nedenlerle kesinlikle gerekli olan sistemler biyometrik sınıflandırma sistemi sayılmamaktadır. (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

⁸⁰ Bkz.: European Commission, s. 90-95.

⁸¹ "EU's AI Act Fails to Set Gold Standard for Human Rights", <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2024/04/EUs-AI-Act-fails-to-set-gold-standard-for-human-rights.pdf>. E.T: 29.04.2025.

⁸² Kamuya açık alan, erişim için belirli koşulların geçerli olup olmadığına ve potansiyel kapasite kısıtlamalarına bakılmaksızın, belirsiz sayıda gerçek kişi tarafından erişilebilen kamuya veya özel sektöre ait herhangi bir fiziksel yer anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3). Mağazalar, restoranlar, oteller bankalar, doktor ofisleri, yüzme havuzları, spor salonları, stadyumlar, otobüs, metro ve tren istasyonları, havaalanları, taşıma araçları, sinema, tiyatro, müze, konser ve konferans salonları, kamu yolları, meydanlar, parklar, ormanlar, oyun alanları kamuya açık alan kabul edilmektedir. Buna karşılık çevrimiçi alanlar (sohbet odaları, sosyal medya), sadece sınırlı sayıda kişinin erişebileceği alanlar, örneğin giriş kontrolü olan fabrikalar, şirketler ve çalışma alanları, cezaevleri ve sınır kontrolleri kamuya açık alan niteliğinde değildir. Bkz.: European Commission, s. 102

⁸³ Yapay Zekâ Yasasına göre, kolluk kuvveti; "kamu güvenliğine yönelik tehditlerin önlenmesi ve bunlara karşı koruma sağlanması da dâhil olmak üzere, suçların önlenmesi, soruşturulması, tespiti veya kovuşturulması ya da cezai yaptırımların infazı konusunda yetkili herhangi bir kamu makamı veya kamu güvenliğine yönelik tehditlerin önlenmesi ve bunlara karşı koruma sağlanması da dâhil olmak üzere, suçların önlenmesi, soruşturulması, tespiti veya kovuşturulması ya da cezai yaptırımların infazı amacıyla kamu otoritesini ve kamu yetkilerini kullanmak üzere Üye Devlet hukuku tarafından görevlendirilen diğer herhangi bir kurum veya kuruluş anlamına gelmektedir. Kolluk ise, kamu güvenliğine yönelik tehditlerin önlenmesi ve bunlara karşı koruma sağlanması da dâhil olmak üzere, suçların önlenmesi, soruşturulması, tespiti veya kovuşturulması ya da cezai yaptırımların infazı için kolluk makamları tarafından veya onlar adına yürütülen faaliyetler" olarak tanımlanmıştır (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

uzaktan biyometrik tanımlama⁸⁴ gibi biyometrik sistemleri⁸⁵ kullanmaları (gerçek zamanlı uzaktan biyometrik tanıma sistemleri)⁸⁶ istisnalar haricinde yasaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/1-h)⁸⁷. Yasağın söz konusu olması için yapay zekâ sistemi, 1. uzaktan biyometrik tanımlama için kullanılmalı; 2. gerçek zamanlı olmalı⁸⁸; 3. kamuya açık alanlarda kullanılmalı⁸⁹; 4. kolluk faaliyetleri kapsamında kullanılmalıdır. Yasada bu sistemlerin kullanılması istisnalar haricinde engellenmiş olsa da kolluk kuvvetlerinin gerçek zamanlı uzaktan biyometrik tanımlama sistemlerinin sıkı gerekliliklerini atlayabileceği belirtilmektedir⁹⁰. Üye devletler, kamuya açık alanlarda kolluk kuvvetleri tarafından gerçek zamanlı RBI sistemlerinin hangi durumlarda kullanılabileceğine ve bu kullanımın kendi topraklarında izin verilip verilmeyeceğine karar verme yetkisine sahiptir. Eğer bu tür bir kullanımın izin verilmesini ve düzenlenmesini öngören bir ulusal mevzuat yoksa, kolluk kuvvetleri veya onlar adına hareket eden kuruluşlar bu sistemleri kullanamamaktadırlar. Dolayısıyla, Yapay Zekâ Yasasının ilgili gerekliliklerine uygun bir ulusal mevzuatın varlığı, bu sistemlerin kullanımının ön koşulunu oluşturmaktadır. Yasağın kapsamına yalnızca bu sistemleri kullananlar (kullanıcılar) girmektedir. Söz konusu sistemlerin piyasaya sürülmesi veya hizmete sokulması yasaklanmamış olup, Yapay Zekâ Yasası madde 6 (2) ve Ek III (a) bendi uyarınca yüksek riskli yapay zekâ sistemlerine ilişkin kurallara tabidir. Yasağın kapsamında olmayan istisnai hallerin uygulanması için sistemin kamuya açık alanlarda kullanılmasının zorunlu ve gerekli olması şarttır⁹¹. Yapay Zekâ Yasası kolluk kuvvetlerinin belirli suçlar için kamusal alanlarda biyometrik tanımlama sistemlerini kullanmasına izin vermektedir. Bunun için, bu tip sistemlerin kaçırılma, insan ticareti veya cinsel istismar mağdurlarının hedefli olarak aranması ve kayıp kişilerin aranması; gerçek kişilerin yaşamına

⁸⁴ Gerçek zamanlı uzaktan biyometrik tanımlama sistemi, “biyometrik verilerin yakalanması, karşılaştırılması ve tanımlanmasının önemli bir gecikme olmaksızın gerçekleştiği -sadece anında tanımlamayı değil, aynı zamanda aldatmaları önlemek için sınırlı kısa gecikmeleri de içeren- bir uzaktan biyometrik tanımlama sistemi” anlamına gelmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

⁸⁵ Biyometrik sistemler, “kişilerin herhangi bir bilgi ya da objeye sahip olmadan sadece kendilerini kullanarak sisteme giriş yapmasını sağlayan güvenlik sistemleridir”. Parmakizi, elgeometri, yüz, ses, iris, retina, imza konuşma esnasındaki dudak hareketleri, yürüyüş şekli gibi özelliklerden yararlanılmaktadır. Bkz.: Şamlı, Rüya/Yüksel, M. Erkan, “Biyometrik Güvenlik Sistemleri”, <https://ab.org.tr/ab09/sunum/102.pdf>. E.T: 27.04.2025 Biyometrik veri ise yüz görüntüleri veya parmak izi verileri gibi bir gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik veya davranışsal özelliklerine ilişkin belirli teknik işlemler sonucu elde edilen kişisel verileri ifade etmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

⁸⁶ Yasaklanan yapay zekâ uygulamalarının ihlalinde 35 milyon Avro’ya veya firmanın küresel yıllık cirosunun %7’sine kadar, yapay zekâ düzenlemesindeki diğer yükümlülüklerin ihlalinde 15 milyon Avro’ya veya küresel yıllık cironun %3’üne kadar ve yanıltıcı bilgi sağlanmasında ise 7,5 milyon Avro’ya veya firmanın küresel yıllık cirosunun %1’ine kadar idari para cezası uygulanacaktır (Yapay Zekâ Yasası m. 99).

⁸⁷ Yapay Zekâ Yasasının 5. maddesi kapsamında yasaklanan uygulamalar, belirli yapay zekâ (YZ) sistemlerinin piyasaya arzı, hizmete sunulması veya kullanımı ile ilgiliyen gerçek zamanlı uzaktan biyometrik tanımlama sistemleri bakımından Yapay Zekâ Yasası yalnızca kullanmayı yasaklanmıştır: European Commission, s. 4.

⁸⁸ Yasada gerçek zamanlı uzaktan biyometrik sistemlerin istisnalar dışında yasak olması, ancak geriye dönük yüz tanıma sistemlerinin göz ardı edilmesi eleştirilmektedir. Bu sistemlerin de gerçek zamanlı sistemler gibi hak ihlal edici ve müdahaleci olduğu ifade edilmektedir: “EU’s AI Act Fails to Set Gold Standard for Human Rights”, <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2024/04/EUs-AI-Act-fails-to-set-gold-standard-for-human-rights.pdf>. E.T: 29.04.2025.

⁸⁹ Ceza infaz kurumlarının ve özellikle insan hakları ihlallerinin yapıldığı sınır kontrollerinin kapsam dışı bırakılması (kamuya açık alan olarak kabul edilmemesi) eleştirilmektedir: Lazaro Cabrera, “EU AI Act Brief – Pt. 2, Privacy & Surveillance”, <https://cdt.org/insights/eu-ai-act-brief-pt-2-privacy-surveillance/>. E.T: 01.05.2025.

⁹⁰ Lazaro Cabrera, “EU AI Act Brief – Pt. 2, Privacy & Surveillance”, <https://cdt.org/insights/eu-ai-act-brief-pt-2-privacy-surveillance/>. E.T: 01.05.2025.

⁹¹ Bkz.: European Commission, s. 95 vd.

veya fiziksel güvenliğine yönelik belirli, önemli ve yakın bir tehdidin veya “gerçek ve mevcut” veya “gerçek ve öngörülebilir” bir terör saldırısı tehdidinin önlenmesi; suç işlemiş olduğundan şüphelenilen bir kişinin yerinin tespiti veya kimliğinin belirlenmesi, cezai soruşturma, kovuşturma yapılması veya suçluların ceza infazının uygulanması amacıyla (Ek II’de atıfta bulunulan ve ilgili Üye Devlette en az dört yıllık bir süre için hapis cezası veya tutuklama kararı gerektiren suçlar için) kullanılması gerekmektedir. Ancak bu istisnaların geniş bir şekilde yorumlanabileceği ve hak ihlallerine yol açabileceği belirtilmektedir⁹². Biyometrik tanıma teknolojileri, ölçülebilir fiziksel özellikleri (göz mesafesi ve boyutu, burun uzunluğu vb.) veya davranışsal özellikleri (yürüyüş veya ses gibi) tespit eder, yakalar ve bunları makine tarafından okunabilir biyometrik verilere dönüştürür⁹³. Gerçek zamanlı uzaktan biyometrik tanımlama sistemlerinin (h) bendinde belirtilen amaçlardan herhangi biri için kolluk faaliyetleri amacıyla kamuya açık alanlarda kullanılması, yalnızca özel olarak hedeflenen bireyin kimliğini doğrulamak amacıyla kullanılacaktır ve şu unsurlar dikkate alınacaktır:

“(a) sistemin kullanılmaması durumunda meydana gelebilecek zararların ciddiyeti, olasılığı ve kapsamı başta olmak üzere, olası kullanıma sebebiyet veren durumun mahiyeti;

(b) sistemin kullanımının ilgili tüm kişilerin hak ve özgürlükleri açısından doğuracağı sonuçlar, özellikle de bu sonuçların ciddiyeti, olasılığı ve kapsamı”.

Gerçek zamanlı uzaktan biyometrik tanımlama sistemlerinin kolluk faaliyetleri kapsamında kamuya açık alanlarda kullanımı, bu kullanımı yetkilendiren ulusal hukuka uygun olmalı ve özellikle zaman, coğrafi ve kişisel sınırlamalar açısından gerekli ve orantılı güvenlik önlemleri ile şartlara uymak zorundadır (Yapay Zekâ Yasası m. 5/2).

3. Yüksek Riskli Yapay Zekâ Sistemleri

Yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin Birlik içinde kullanılması mümkün olmakla beraber belirli yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Yapay zekâ sistemleri, dağıtıcı ve/veya ilgili kişiler üzerinde belirgin olumsuz bir etki yaratacak bir alanda kullanılıyorsa, yüksek riskli yapay zekâ sistemi olarak kabul edilmektedir⁹⁴. Yüksek riskli grupta, yapay zekâli otonom araçlar, kredi notu veren uygulamalar, sınavları değerlendiren yapay zekâ sistemleri ve hukuk alanında kullanılan yapay zekâ uygulamaları yer almakta olup bu sistemlerin sıkı kriterlere uymaları gerektiği kabul edilmiştir⁹⁵. Yüksek riskli yapay zekâ sistemleri açısından kamu denetimini ve şeffaflığı engelleyen önemli sınırlamaların bulunduğu, kolluk kuvvetlerinin yüksek riskli yapay zekâ sistemlerini kaydetmeleri gereken veri tabanının kamuya açık olmadığı, sadece Komisyon tarafından erişilebildiği belirtilmektedir. Komisyonun bu konuda önemli bir fonksiyon göreceği ifade edilmektedir⁹⁶.

⁹² Lazaro Cabrera, “EU AI Act Brief – Pt. 2, Privacy & Surveillance”, <https://cdt.org/insights/eu-ai-act-brief-pt-2-privacy-surveillance/>. E.T: 01.05.2025.

⁹³ Karadeniz, s. 321. Ayrıca bkz.: <https://aposto.com/s/donum-noktasi-abnin-yapay-zekâ-yasasi-ne-getirecek>; <https://journos.com.tr/avrupa-birligi-yapay-zekâ-yasasi-eu-ai-act> E.T: 27.04.2025.

⁹⁴ Turan-Başara, s. 3004.

⁹⁵ Görentaş/Çiftçi, s. 187.

⁹⁶ Lazaro Cabrera, “EU AI Act Brief – Pt. 2, Privacy & Surveillance”, <https://cdt.org/insights/eu-ai-act-brief-pt-2-privacy-surveillance/>

Yüksek riskli yapay zekâ sistemleri Yasanın 6. maddesinde düzenlenmiştir. 6. maddenin 1. fıkrasına göre, (a) ve (b) bentlerinde belirtilen ürünlerden bağımsız olarak piyasaya sürülüp sürülmediğine veya hizmete sokulup sokulmadığına bakılmaksızın, aşağıdaki koşulların her ikisinin de yerine getirilmesi halinde, yapay zekâ sistemi yüksek riskli olarak kabul edilecektir:

“(a) yapay zekâ sistemi, bir ürünün güvenlik bileşeni olarak kullanılmak üzere tasarlanmışsa veya Ek I’de listelenen AB uyumlaştırma mevzuatına tabi bir ürünse;

(b) (a) bendi uyarınca güvenlik bileşeni olarak yapay zekâ kullanılan bir ürünün veya kendisi bir ürün olan yapay zekâ sisteminin, Ek I’de listelenen AB uyumlaştırma mevzuatına göre piyasaya sürülmeden veya hizmete sunulmadan önce üçüncü taraf uygunluk değerlendirmesine tabi tutulması gerekiyorsa” (Yapay Zekâ Yasası m. 6/1)⁹⁷.

Bazı hallerde yapay zekâ sistemi, yüksek riskli olarak değerlendirilmemektedir: “(a) *Yapay zekâ sisteminin dar bir prosedürel görevi yerine getirmesi amaçlanıyorsa;*

(b) *Yapay zekâ sisteminin daha önce tamamlanmış bir insan faaliyetinin sonucunu iyileştirmesi amaçlanıyorsa;*

(c) *Yapay zekâ sisteminin karar verme kalıplarını veya önceki karar verme kalıplarından sapmaları tespit etmesi amaçlanıyorsa ve uygun insan incelemesi olmaksızın önceden tamamlanmış insan değerlendirmesinin yerini alması veya etkilemesi amaçlanmıyorsa; veya*

(d) *Yapay zekâ sistemi, Ek III’te listelenen kullanım durumlarının amacına uygun bir değerlendirme için bir hazırlık görevi gerçekleştirmeyi amaçlıyorsa”* (Yapay Zekâ Yasası m. 6/3)⁹⁸.

Yasanın 6/2. maddesine göre, 1. fıkrada belirtilen yüksek riskli yapay zekâ sistemlerine ek olarak, Ek III’te belirtilen yapay zekâ sistemleri de yüksek riskli olarak kabul edilecektir⁹⁹. Ek III’de belirtilen bir yapay zekâ sistemi, sağlık, güvenlik veya gerçek kişilerin temel haklarına önemli bir risk teşkil etmiyorsa, özellikle karar alma süreçlerinin sonucunu önemli ölçüde etkilemiyorsa yüksek riskli olarak değerlendirilmeyecektir. Ek III’te belirtilen bir yapay zekâ sistemi, doğal kişilerin profilini çıkarmak üzere kullanılıyorsa her zaman yüksek riskli olarak değerlendirilecektir (m. 6/3).

Ek III’te yer alan bir yapay zekâ sisteminin yüksek riskli olmadığını düşünen bir sağlayıcı, bu sistem piyasaya sürülmeden veya hizmete alınmadan önce değerlendirmesini belgeleyecektir. Söz konusu sağlayıcı, Madde 49 (2)’de belirtilen kayıt yükümlülüğüne tabi olacaktır. Ulusal yetkili makamların talebi üzerine, sağlayıcı değerlendirmenin belgelerini sağlayacaktır (m. 6/4). Yapay zekâ şirketlerinin riskleri kendi kendine değerlendirmesinin temel hakların korunmasını tehlikeye attığı da belirtilmektedir. Bu durumun hükümlerin dolanılması sonucunu doğuracağı belirtilmektedir. Şirketlere ve kamu otoritelerine, yüksek risk kategorilerinden birine girseler bile, insanların sağlığı,

[surveillance/](#). E.T: 01.05.2025.

⁹⁷ m. 6/1’de belirtilen yükümlülükler 2 Ağustos 2027 tarihinde yürürlüğe girecektir (Yapay Zekâ Yasası m. 113).

⁹⁸ Bkz.: Karadeniz, s. 326.

⁹⁹ Ek-3’te belirtilen alanlarda kullanılan yüksek riskli yapay zekâ sistemlerine ilişkin yükümlülükler 2 Ağustos 2026 tarihinde yürürlüğe girecektir (Yapay Zekâ Yasası m. 113).

güvenliği veya hakları için önemli bir risk oluşturmadığına tek taraflı olarak karar verme yetkisinin verilmesinin önemli bir boşluk yarattığı belirtilmektedir¹⁰⁰.

Yüksek riskli yapay zekâ sistemleri kapsamına m. 6'da zikredilen Ek III'te sayılan yüksek riskli yapay zekâ sistemleri de dahildir (Yapay Zekâ Yasası m. 6/2):

Uzaktan biyometrik tanımlama sistemleri, biyometrik kategorilendirme¹⁰¹ ve duygu tanıma¹⁰² sistemleri, yüksek riskli yapay zekâ sistemleri olarak kabul edilmektedir. Bu sistemler, genellikle kamu güvenliği ve bireylerin mahremiyetine yönelik önemli riskler taşımaktadır.

Kritik altyapı başlığı altında güvenlik bileşeni olarak yapay zekâ sistemlerinin kullanılması yüksek riskli olarak kabul edilmiştir. Dijital altyapının yönetimi ve işletilmesinde güvenlik bileşeni olarak kullanılan yapay zekâ sistemleri, yol trafiği yönetimi veya su, gaz, ısıtma ve elektrik arzı gibi kritik hizmetlerde kullanılan sistemler bu kategoriye girmektedir.

Eğitim ve mesleki eğitim alanında kullanılan sistemler de yüksek riskli yapay zekâ sistemleri olarak nitelendirilmektedir. Gerçek kişilerin her seviyedeki eğitim ve mesleki eğitim kurumlarına erişimini veya kabulünü belirlemek veya atamak için kullanılması amaçlanan, her seviyedeki eğitim ve mesleki eğitim kurumlarında gerçek kişilerin öğrenme sürecini yönlendirmek için bu sonuçların kullanıldığı durumlar da dahil olmak üzere öğrenme sonuçlarını değerlendirmek için kullanılması amaçlanan, her seviyedeki eğitim ve mesleki eğitim kurumları bağlamında veya içinde bir bireyin alacağı veya erişebileceği uygun eğitim seviyesini değerlendirmek amacıyla kullanılması amaçlanan ve her seviyedeki eğitim ve mesleki eğitim kurumlarının eğitim seviyesinin değerlendirilmesi ve sınavlar sırasında öğrencilerin yasaklı davranışlarını izlenmek ve tespit etmek için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri yüksek riskli olarak kabul edilmektedir.

İstihdam, işçi yönetimi ve serbest mesleğe erişim alanında kullanılan sistemler de yüksek riskli yapay zekâ sistemleri olarak kabul edilmektedir. İşe alım, çalışan performans değerlendirmesi veya iş ilişkilerinde karar verme süreçlerinde kullanılan yapay zekâ sistemleri yüksek riskli yapay zekâ sistemleri kapsamında yer almaktadır.

Temel hizmetlere (özel ve kamu hizmetlerine) ve yardımlara erişim ve bunlardan yararlanma amacıyla kullanılan yapay zekâ sistemleri de yüksek riskli olarak kabul edilmektedir. Temel kamu hizmetlerine veya özel hizmetlere erişimi belirlemek amacıyla kullanılan, bu yardımların verilmesi, azaltılması, iptal edilmesi, geri alınması gibi amaçlarla kullanılan yapay zekâ sistemleri yüksek riskli olarak kabul edilmektedir. Finansal dolandırıcılığı tespit etmek amacıyla kullanılan yapay zekâ sistemleri hariç olmak üzere, gerçek kişilerin kredi itibarını değerlendirmek veya kredi puanlarını belirlemek için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri yüksek riskli olarak

¹⁰⁰ “Packed With Loopholes: Why the AI Act Fails to Protect Civic Space and The Rule of Law, In A New Analysis, ECF, Liberties and The European Center for not-for-Profit Law Assess the AI Act From a Civic Space and Rule of Perspective”, <https://civic-forum.eu/advocacy/artificial-intelligence/packed-with-loopholes-why-the-ai-act-fails-to-protect-civic-space-and-the-rule-of-law>. E.T: 01.05.2025.

¹⁰¹ Gerçek kişileri biyometrik verilerine dayanarak belirli kategorilere atamak amacıyla kullanılan yapay zekâ sistemi anlamında kullanılmaktadır (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

¹⁰² Duygu tanıma sistemi, “biyometrik verilerine dayanarak gerçek kişilerin duygularını veya niyetlerini göstermek veya ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan bir yapay zekâ sistemini” ifade etmektedir (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

nitelendirilmektedir. Acil durum çağrılarının değerlendirilmesi, sınıflandırılması veya polis, itfaiye ve tıbbi yardım dahil olmak üzere acil ilk müdahale hizmetlerinin yanı sıra acil sağlık hasta triyaj sistemlerinin sevk edilmesi veya sevk edilmesinde öncelik belirlemek için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri ile sigortacılık alanında hayat ve sağlık sigortası bakımından gerçek kişilere yönelik risk değerlendirmesi ve fiyatlandırma yapan yapay zekâ sistemleri de yüksek riskli olarak değerlendirilmiştir (EK III/1-5)¹⁰³.

Yine kolluk kuvvetleri tarafından kullanılan,

(a) Gerçek bir kişinin cezai suçların mağduru olma riskini değerlendirmek için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri;

(b) yalan makinesi veya benzer araçların kullanılmasını amaçlayan yapay zekâ sistemleri;

(c) suçların soruşturulması veya kovuşturulması sırasında kanıtların güvenilirliğini değerlendirmek için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri;

(d) gerçek bir kişinin suç işleme veya yeniden suç işleme riskini değerlendirmek ya da grupların kişilik özelliklerini, karakteristiklerini veya geçmiş suç davranışlarını değerlendirmek için kullanılan yapay zekâ sistemleri;

(e) suçların tespiti, soruşturulması veya kovuşturulması sırasında gerçek kişilerin profilinin çıkarılması için kullanılan yapay zekâ sistemleri, yüksek riskli olarak kabul edilmektedir (Ek III/6).

Göç, iltica ve sınır kontrol yönetimi kapsamında,

(a) yetkili kamu makamları tarafından yalan makinesi ve benzeri araçlar olarak kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri;

(b) yetkili kamu makamları tarafından veya bunlar adına bir Üye Devletin topraklarına girme niyetinde olan veya girmiş olan gerçek bir kişinin oluşturduğu güvenlik riski, düzensiz göç riski veya sağlık riski dahil olmak üzere bir riski değerlendirmek için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri;

(c) yetkili kamu makamları tarafından veya bunlar adına sığınma, vize veya ikamet izni başvurularının incelenmesi ve kanıtların güvenilirliğine ilişkin ilgili değerlendirmeler de dahil olmak üzere, bir statü için başvuran gerçek kişilerin uygunluğuna ilişkin ilgili şikayetler için yetkili kamu makamlarına yardımcı olmak üzere kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri;

(d) seyahat belgelerinin doğrulanması hariç olmak üzere, gerçek kişilerin tespit edilmesi, tanınması veya kimliklerinin belirlenmesi amacıyla göç, iltica veya sınır kontrol yönetimi bağlamında yetkili kamu makamları tarafından veya bunlar adına kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri

¹⁰³ Ayrıca bkz.: [489](https://ceviklegal.com/avrupa-birligi-yapay-zekâ-yasasi-madde-6-ve-ek-iii-kapsaminda-kisa-bilgi-notu/#:~:text=Ek%20III%3A%20Yüksek%20Riskli%20Yapay%20Zekâ%20Sistemleri%20Listesi&text=Biyometrik%20Sistemler%3A%20Uzaktan%20biyometrik%20tanımlama,mahremiyetine%20yönelik%20önemli%20riskler%20taşır.E.T: 27.04.2025; Ayrıca bkz.: Karadeniz, s. 327-329.</p></div><div data-bbox=)

yüksek riskli olarak kabul edilmektedir (Ek III/7).

Adalet yönetimi ve demokratik süreçler kapsamında,

- (a) Bir yargı makamı tarafından veya onlar adına, gerçeklerin ve hukukun araştırılması ve yorumlanmasında ve hukukun somut bir dizi olguya uygulanmasında bir yargı makamına yardımcı olmak için kullanılması amaçlanan veya alternatif uyuşmazlık çözümünde benzer bir şekilde kullanılacak olan yapay zekâ sistemleri;
- (b) Bir seçim veya referandumun sonucunu veya gerçek kişilerin seçimlerde veya referandumlarda oy kullanma davranışlarını etkilemek için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri yüksek riskli olarak nitelendirilmektedir. Ancak bu, idari veya lojistik açıdan siyasi kampanyaları düzenlemek, optimize etmek veya yapılandırmak için kullanılan araçlar gibi gerçek kişilerin çıktılarına doğrudan maruz kalmadığı yapay zekâ sistemlerini içermemektedir (Ek III/8). Adalet yönetimi, hukuki süreçlerin yönetilmesi, uygulanması ve yürütülmesi olarak tanımlanmaktadır. Hukuk alanında yapay zekâ uygulamaları yüksek riskli yapay zekâ sistemi olarak kabul edilmiş ve önemli tedbirler alınması gerektiği¹⁰⁴ benimsenmiştir¹⁰⁵. Yapay Zekâ Yasasının 7. maddesine göre Komisyon, aşağıdaki iki şartın sağlanması kaydıyla, 97. madde çerçevesinde, yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin kullanım durumlarını eklemek veya değiştirmek amacı ile Ek III'te değişiklik yapmaya yetkilidir:

(a) yapay zekâ sistemlerinin, Ek III'te listelenen alanlardan herhangi birinde kullanılması amaçlanıyorsa;

(b) yapay zekâ sistemlerinin sağlık ve güvenliğe zarar verme riski taşıması veya temel haklar üzerinde olumsuz bir etki yaratması ve bu riskin, Ek III'te daha önce belirtilen yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin oluşturduğu riskle eşdeğer veya daha büyük olması durumunda. Komisyon 97. madde çerçevesinde Ek III'teki listeyi, mevcut yüksek riskli yapay sistemlerini çıkarmak sureti ile değiştirme yetkisini de kullanabilmektedir. Eğer yüksek riskli yapay zekâ sistemi sağlık, güvenlik veya gerçek kişilerin temel haklarına artık önemli bir zarar verme riski taşımadığı anlaşıldığında ve listeden çıkarma işlemi, AB hukukunda sağlık, güvenlik ve temel hakların genel koruma düzeyini düşürmediğinde Komisyon yapay zekâ sistemlerini listeden çıkarmaya da yetkilidir (Yapay Zekâ Yasası madde 7/son)

4. Sınırlı Riskli Yapay Zekâ Sistemleri

Sınırlı riskli yapay zekâ sistemleri ise, sohbet botları, yapay zekâ tabanlı video oyunları gibi yapay zekâ uygulamaları için kullanılmaktadır. Yasada kullanıcıların bu tür yapay zekâ uygulamaları ile etkileşimde bulunduklarında bunun farkında olunmasını sağlayacak düzenlemeler yapmaları şeklinde yükümlülükler getirilmiştir¹⁰⁶. Bu yükümlülükler Yapay Zekâ Yasasının 4. bölümünde

¹⁰⁴ Yüksek riskli yapay zekâ sistemleri için gereklilikler ve bu sistemlerin kullanıcılarına ve sağlayıcılarına getirilen yükümlülükler için bkz.: Bozkurt-Yüksel, s. 31 vd.

¹⁰⁵ Görentaş/Çiftçi, s. 189.

¹⁰⁶ Görentaş/Çiftçi, s. 187.

“Belirli Yapay Zekâ Sistemlerinin Sağlayıcıları ve Kullanıcıları İçin Şeffaflık Yükümlülükleri” ismiyle 50. maddede düzenlenmiştir¹⁰⁷. Sınırlı riskli yapay zekâ, belirli şeffaflık gerekliliklerini yerine getirmekle yükümü kılınan sistemleri ifade etmektedir. Sınırlı riskli yapay zekâ sistemlerinin, kullanıcılar ve toplum üzerinde önemli bir risk oluşturmayacağı kabul edilerek, ağır olmayan şeffaflık yükümlülükleri getirilmiştir¹⁰⁸. Kullanıcının ilgili sistemi kullanırken bir yapay zekâ ile etkileşimde bulunduğu farkında olması gerekmektedir. Örneğin, chatbot gibi yapay zekâ sistemlerini kullanırken, kullanıcılar bir makine ile etkileşime girdiklerinin farkında olmalıdır. Kişilerin yapay zekâ sistemi ile etkileşime girdikleri konusunda haberdar edilmesi sağlayıcılara yükümlülük olarak yüklenmiştir. Böylece ilgili kişiler yapay zekâ ile görüşmelerine devam edip etmeyeceklerine karar verebileceklerdir¹⁰⁹. Ancak sağlayıcılara getirilen bu yükümlülük, üçüncü tarafların hak ve özgürlükleri için suçları tespit etmek, önlemek, soruşturmak ve kovuşturmak için yasalarca yetkilendirilmiş yapay zekâ sistemleri bakımından geçerli değildir (m. 50/1). Genel amaçlı yapay zekâ sistemleri de dahil olmak üzere sentetik ses, görüntü, video veya metin içeriği üreten yapay zekâ sistemlerinin sağlayıcıları, sistemin çıktıları yapay olarak üretilmiş veya manipüle edilmişse makine tarafından okunabilir bir formatta işaretlenmesini sağlamakla yükümlüdür. Sağlayıcılar, farklı içerik türlerinin özelliklerini ve sınırlamalarını, uygulama maliyetleri ile ilgili teknik standartlarda yansıtabilecekleri gibi genel olarak kabul edilen en son teknolojiyi dikkate alarak teknik çözümlerin mümkün olduğu ölçüde etkili, birlikte çalışabilir, sağlam ve güvenilir olmasını da sağlayacaklardır. Bu yükümlülük, yapay zekâ sistemlerinin standart düzenleme için yardımcı bir işlev yerine getirdiği veya kullanıcı tarafından sağlanan girdi verilerini ya da bunların anlamını önemli ölçüde değiştirmedikleri veya suçları tespit etmek, önlemek, soruşturmak ve kovuşturmak için kanunla yetkilendirildiği durumlarda geçerli olmayacaktır (m. 50/2). Yine bir duygu tanıma sistemi veya bir biyometrik kategorizasyon sisteminin uygulayıcıları, sistemin işleyişi hakkında buna maruz kalan gerçek kişilere bilgi vermeli ve kişisel verileri ilgili yasalara ((AB) 2016/679 sayılı Tüzük, (AB) 2016/1725 sayılı Tüzük ve (AB) 2016/280 sayılı Direktif) uygun şekilde işlemelidir. Bu yükümlülük, kolluk kuvvetleri amaçları için biyometrik kategorizasyon ve duygu tanıma için yetkilendirilmiş yapay zekâ sistemleri için geçerli değildir (m. 50/3). Görüntü, ses veya video içeriği oluşturan veya manipüle eden yapay zekâ sistemlerinin kullanıcıları, bu içeriğin yapay olarak üretildiğini veya manipüle edildiğini açıklamak zorundadır. Deepfake teknolojisi kullanıldığında, ilgililere bu teknolojilerin kullanıldığının açıklanması gerekmektedir¹¹⁰. Bu yükümlülük, kullanımın suçu tespit etmek, önlemek, soruşturmak ve kovuşturmak için kanunla kabul edildiği hallerde geçerli değildir. İçerik açıkça sanatsal, yaratıcı, hicivsel, kurgusal veya benzer bir çalışma veya programın parçasıysa, şeffaflık yükümlülükleri, bu tür üretilmiş veya manipüle edilmiş içeriğin varlığını, eserin sergilenmesini veya eserden yararlanılmasını engellemeyecek şekilde bilgilendirmenin yapılması ile sınırlıdır (m. 50/4). Kamu yararını ilgilendiren konularda kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla yayınlanan bir metni üreten veya manipüle eden bir yapay zekâ sisteminin kullanıcıları, metnin yapay

¹⁰⁷ 50. madde 2 Ağustos 2026 tarihinde yürürlüğe girecektir.

¹⁰⁸ Turan-Başara, s. 3008.

¹⁰⁹ “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası’na İlk Bakış”, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=85d8e8f9-53eb-497e-87ed-37e050615a2c>. E.T: 27.04.2025.

¹¹⁰ Deepfake, “gerçek dünyada var olan kişilere, nesnelere, yerlere, varlıklara veya olaylara benzeyen ve yapay zekâ tarafından oluşturulan veya manipüle edilen görüntü, ses veya video içeriği” anlamına gelmektedir. Kişiler bunu yanlış bir şekilde gerçek veya doğru gibi görmektedirler (Yapay Zekâ Yasası m. 3).

olarak üretildiğini veya manipüle edildiğini açıklamalıdır. Bu yükümlülük kullanımın suçu tespit etmek, önlemek, soruşturmak ve kovuşturmak için kanunla yetkilendirildiği veya yapay zekâ tarafından oluşturulan içeriğin bir insan incelemesi ya da editoryal kontrol sürecinden geçtiği ve içeriğin yayınlanmasında gerçek veya tüzel bir kişinin editoryal sorumluluğa sahip olduğu durumlarda geçerli değildir (m. 50/5). Yukarıda belirtilen bilgiler (1 ila 5 fıkradaki), ilgili bireylere en geç ilk etkileşim veya maruz kalma anında açık ve ayırt edilebilir bir şekilde sağlanmalıdır. Bilgiler geçerli erişilebilirlik gerekliliklerine uygun olmalıdır (m. 50/6). 1 ila 5. fıkradakiler, Bölüm III' te belirtilen gereklilikleri ve yükümlülükleri etkilememekte ve yapay zekâ sistemlerinin dağıtıcıları için Birlik veya ulusal hukukta belirtilen diğer şeffaflık yükümlülüklerine halel getirmemektedir (m. 50/7).

5. Asgari (Minimum) Riskli Yapay Zekâ Sistemleri

Önceki risk gruplarına girmeyen yapay zekâ sistemleri asgari (minimum) riskli olarak kabul edilmektedir. Video oyunları ve spam filtreleri gibi uygulamalar, çok küçük risk barındıran veya hiç risk barındırmayan kategoride değerlendirilmektedir¹¹¹. Avrupa Birliğinde kullanılan veya kullanılması mümkün olan yapay zekâ sistemlerinin büyük çoğunluğunun, minimum riskli yapay zekâ sistemi kapsamında değerlendirileceği belirtilmektedir. Bu riskteki yapay zekâ sistemleri için Yapay Zekâ Yasasında yasak veya yükümlülükler öngörülmemiştir. Ancak asgari (minimum) riskli yapay zekâ sistem sağlayıcılarının ihtiyari olarak gerekliliklere uyabilmesi ve gönüllü davranış kurallarını benimseyebilmeleri mümkündür¹¹².

SONUÇ

Avrupa Birliğinin yürürlüğe koyduğu Yapay Zekâ Yasası alanında bir ilk niteliğindedir. Yasa bir yandan yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesini hedeflerken, diğer yandan insan odaklı ve güvenilir yapay zekâ teknolojilerinin benimsenmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle risk temelli bir yaklaşım sergilemiş ve bazı yapay zekâ sistemlerinin kullanılmasını yasaklamıştır. Yasa alanında ilk olması nedeniyle sadece Avrupa Birliği ve üye ülkeler için değil, diğer ülkeler ve kuruluşlar için de göz önüne alınacak esaslar ortaya koymaktadır. Bu anlamda yapay zekâ faaliyeti yürüten Türk şirketleri de AB pazarında olacaklarsa bu yasanın gereklerini yerine getireceklerdir. Yapay Zekâ Yasasının kabul ettiği risk temelli yaklaşım ülkelerce yapılacak düzenlemelerde de yol gösterici olacaktır. Ancak Yasanın eksiklikleri ve düzenlemesinde problemler de bulunmakta ve tartışmalar yaşanmaktadır. Zaman içinde yaşanan problemler ve yapılan tartışmalar düzenlemelerde yol gösterici olacaktır.

¹¹¹ Görentaş/Çiftçi, s. 187.

¹¹² Karadeniz, s. 351, 352.

KAYNAKÇA

- Akkuş, Tolga, “Öngörücü Polislik (Predpol)”, <https://www.tolgaakkus.com/2019/10/27/ongorucu-polislik-predpol/>).
- Aksoy, Hakan, “Yapay Zekâlı Varlıklar ve Ceza Hukuku”, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, V. 4, I. 1, 2021, s. 10-27.
- “AB Komisyon’undan ilk Yapay Zekâ Düzenlemesi”, <https://www.gsghukuk.com/tr/bultenler-yayinlar/duyurular/ab-komisyonundan-ilk-yapay-zekâ-duzenlemesi.html>. E.T: 01.05.2025
- “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası’na İlk Bakış”, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=85d8e8f9-53eb-497e-87ed-37e050615a2c>. E.T: 27.04.2025.
- Birdişli, Fikret, “Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri”, *Erciyesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 31, 2011, s.149-169.
- Bozkurt-Yüksel, Armağan Ebru, “Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi’ne Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 13, S. 51, 2022, s. 19-46.
- Bryson, Joanna J, “Europe is in Danger of Using the Wrong Definition of AI”, <https://www.wired.com/story/artificial-intelligence-regulation-european-union/>. E.T: 10.05.2025.
- Canan, Kaan, “Yargı Sisteminde Yapay Zekâ”, [Yargı Sisteminde Yapay Zekâ - Sarkaç](#) E.T: 10.05.2025.
- Doğan, Nuren/Hatipoğlu, Ayfer/Keskiner, Muratcan/Tarlacı, Sultan, “Subliminal Uyarıcıların Nöropsikolojisi”, *Current Research and Reviews in Psychology and Psychiatry*, C. 2, S. 2, 2022, s. 217-243.
- Elitaş, Türker, “Dijital Manipölasyon ‘Deepfake’ Teknolojisi ve Olmayanın İnanırcılığı”, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 19, S. 49, 2022, s. 113-128.
- Ercan, Cannur, “Robotların Fiillerinden Doğan Hukuki Sorumluluk Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 11, S. 40, 2019, s. 19-51.
- European Commission, Annex to the Communication to the Commission Approval of the Content of the Draft Communication from the Commission - Commission Guidelines on Prohibited Artificial Intelligence Practices Established by Regulation (EU) 2024/1689, C(2025) 884, Brussels, 04.02.2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-publishes-guidelines-prohibited-artificial-intelligence-ai-practices-defined-ai-act>. E.T. 27.02.2025.
- “EU’s AI Act Fails to Set Gold Standard for Human Rights”, <https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2024/04/EUs-AI-Act-fails-to-set-gold-standard-for-human-rights.pdf>. E.T:

29.04.2025.

- Görentaş, Muhammed Burak/Çiftçi, Hamza, “Avrupa Birliği Yapay zekâ Yasası Çerçevesinde Yargılamada Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi”, *İzmir Barosu Dergisi*, C. 69, S. 1 2024, s. 177-203.
- Güçlütürk, Osman Gazi, *Türk Hukukunda Makine Öğrenmesine Dayalı Yapay Zekâda Verinin Hukuka Uygun Şekilde Kullanılması*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Ienca, Marcello, “On Artificial Intelligence and Manipulation”, *Topoi, An International Review of Philosophy*, V. 42, 2023, s. 833-842.
- Karadeniz, Salih, “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Kanunu’nun Risk Grupları ve İlgililerin Yükümlülükleri Bağlamında İncelenmesi”, *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 29, S. 1, 2025, s. 307-366.
- Lazaro Cabrera, Laura, “EU AI Act Brief – Pt. 2, Privacy & Surveillance”, <https://cdt.org/insights/eu-ai-act-brief-pt-2-privacy-surveillance/>. E.T: 01.05.2025.
- McCarthy, John/ Minsky, Marwin L./ Rochester, Nathaniel/ Shannon, Claude E., “A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence August 31, 1955”, *AI Magazine*, V. 27 I. 4, 2006, s. 12-14.
- McCorduck, Pamela, *Machines Who Think: A Personal Inquiry into the History and Prospects of Artificial Intelligence*, 2. Edition, A K Peters / CRC Press, Natick, 2004.
- Okçu, Murat/Akman, Elvettin, “Yapay Zekâ ve Kamu Politikası: Ülkelerin Yapay zekâ Strateji Belgeleri Üzerinden Bir Değerlendirme”, https://www.academia.edu/46724729/YAPAY_ZEKÂ_VE_KAMU_POLİTİKASI_ÜLKELERİN_YAPAY_ZEKÂ_STRATEJİ_BELGELERİ_ÜZERİNDEN_BİR_DEĞERLENDİRME. E.T: 10.05.2025
- Okçu, Murat/Düz, Sabiha, “Dijital Çağ Başlarken: Avrupa Birliği’nin Dijitalleşme ve Yapay zekâ Stratejileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 28 S. 2, 2023, s. 221-240.
- “Packed With Loopholes: Why the AI Act Fails to Protect Civic Space and The Rule of Law, In A New Analysis, ECF, Liberties and The European Center for Not-for-Profit Law Assess the AI Act From a Civic Space and Rule of Perspective”, <https://civic-forum.eu/advocacy/artificial-intelligence/packed-with-loopholes-why-the-ai-act-fails-to-protect-civic-space-and-the-rule-of-law>. E.T: 01.05.2025.
- Sheikh, Haroon/ Prins, Corien/ Schrijvers, Eric, *Mission AI, The New System Technology*, Electronic, Springer, 2023.

Soysal, Tamer, “Endüstri 4.0 ve İnsan Hakları: Yeni Ortaya Çıkan Teknolojik Gelişmelerin İnsan Hakları Üzerindeki Dönüştürücü Etkiler”, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2020 (9 Ocak-12 Ocak 2020), Ankara 2021, s. 245-324.

Şamlı, Rüya/Yüksel, M. Erkan, “Biyometrik Güvenlik Sistemleri”, <https://ab.org.tr/ab09/sunum/102.pdf>. E.T: 27.04.2025.

“The AI Act Needs a Practical Definition of ‘Subliminal Techniques’”, <https://www.euractiv.com/section/tech/opinion/the-ai-act-needs-a-practical-definition-of-subliminal-techniques/>. E.T: 10.05.2025.

Tuncel, Deniz/Tokgöz, Gizem/Tuğanlı, Tilbe/Dedebaş, Tan, “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası’na İlk Bakış”, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=85d8e8f9-53eb-497e-87ed-37e050615a2c>. E.T: 01.05.2025.

Turan Başara, Gamze, “Avrupa Dijital Düzenleme Sisteminde Yapay Zekâ Yasası”, AÜHFD, 73 (4), 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4334177>, s. 2983-3016.

Turing, Alan M, Computing Machinery and Intelligence, *Parsing the Turing Test*, Robert Epstein, Springer, 1. Edition, Dordrecht 2009.

Ünsal Özden, Sevgi, “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası’nın Türkiye’deki Aktörlere Yansımaları”, <https://www.erdem-erdem.av.tr/bilgi-bankasi/avrupa-birligi-yapay-zekâ-yasasinin-turkiyedeki-aktorlere-yansimalari>. E.T: 10.05.2025.

Vogiatzoglou, Plixavra, “The AI Act National Security Exception, room for manoeuvres?”, <https://verfassungsblog.de/the-ai-act-national-security-exception/>. E.T: 01.05.2025.

“Yapay Zekâda Yasaklanan Uygulamalar”, <https://arclaw.services/yapay-zekâda-yasaklanan-uygulamalar/>. E.T: 02.05.2025.

Yazıcı, Ayşe Nur Merve, *Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu*, I. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

<https://aposto.com/s/donum-noktasi-abnin-yapay-zekâ-yasasi-ne-getirecek;>
<https://journo.com.tr/avrupa-birligi-yapay-zekâ-yasasi-eu-ai-act>. E.T: 27.04.2025.

<https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/komisyonlar/yzcg/guveniliryapayzekâicinetikkilavuz.pdf>
E.T: 10.05.2025.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-parlamentosu-yapay-zekâ-yasasini-onayladi/3163480>. E.T: 10.04.2025.

https://www.ab.gov.tr/ab-yapay-zekâ-yasasi-yayimlandi_53836.html. E.T: 10.05.2025.

<https://ceviklegal.com/avrupa-birligi-yapay-zekâ-yasasi-madde-6-ve-ek-iii-kapsaminda-kisa-bilgi->

[notu/#:~:text=Ek%20III%3A%20Yüksek%20Riskli%20Yapay%20Zekâ%20Sistemleri%20Listesi&text=Biyometrik%20Sistemler%3A%20Uzaktan%20biyometrik%20tanımlama,mahremiyetine%20yönelik%20önemli%20riskler%20taşıır. E.T: 27.04.2025.](#)

[Öngörücü polislik - Vikipedi](#) E.T: 10.05.2025.